

HUJON

50 ÅR

Nr. 3 – 2024

Jubileumsår

Redaktørens hjørne

Da har jubileumsutgaven i anledning foreningens 50-års jubileum kommet i postkassa deres.

Det var en fin markering på Honne, som ligger vakkert til på Biri.

Som redaktør er jeg selvsagt avhengig av en jevn stofftilgang, men dette har egentlig ikke vært noe problem. Det som savnes mer av, er småstykker om opplevelser ute i naturen. Har du hatt en fin fugleopplevelse, skriv om dette, og send den med et bilde eller to til redaksjonen. Bladets omslagssider er ekstra viktige, og vi har hatt mange fine bilder her gjennom årene. Alle som har bidratt med disse sendes en stor takk! Men også i framtiden vil det være et kontinuerlig behov for gode omslagsbilder. I skrivende stund har jeg egentlig ikke noen bilder klare. Sitter du på mulige omslagsbilder, nøl derfor ikke med å sende de til meg. Jeg trenger både liggende format til fram- og stående til baksiden. Disse bilder krever også litt ekstra i forhold til kvalitet, og når jeg velger ser jeg etter en fin lyssetting, en rolig, jevn bakgrunn og et fugleøye i fokus. Bildene må være høyoppløste (minst 5 MB store, helst i originalstørrelse) og sendes gjerne som separate vedlegg i epost, slik at de ikke blir komprimert under forsendelsen. Alle bidrag settes stor pris på!

Tilbake til dette jubileumsnummeret. Spesielt vil jeg takke Jon Opheim for den omfattende artikkelen gjennom 50 år. Det krever mye jobb å lete opp bilder og informasjon gjennom en 50 års historie!

Redaktører gjennom 50 års historie

En liten heder til redaktørene gjennom Hujon's 50 årige historie. Her fra markeringen på Honne. Fra venstre Geir Høitomt, Tore Fonstad, Per Åge Skålerud, Lasse Stang helt til høyre. Cathrine Toft-Eriksen var ikke til stede. Foreningsleder Rolf Jørn Karlsen, hedrer med boken «Langsua Nasjonalpark».

Foto: Tina Maria Brenden.

Sidensvansen

Når høsten trykker på,
I trærne vi mange sidensvans kan få.
Om sommeren den lever i det høye nord,
men på vinteren den gjerne vil spise av det sydlige bord.

Med sin flotte topp,
og sin runde kompakte kropp
Der den sitter i trærne i store flokker
kan vi høre dens trillende lokker
Dens farger er riktig så flotte
Den ligner slett ikke på en rotte
For meg er den en av de flotteste fugler
Kun slått av ugler

HUJON

Medlemsblad for BirdLife Norge avdeling Oppland – nr. 3 - 2024

Redaktør: Per Åge Skålerud, Fluberg, Tlf: 474 62 724, E-post: fugleper@online.no
Hujonmedarbeider: Julia Helgesen, Nord-Aurdal, Tlf. 997 14 305, julianorge@hotmail.com

MEDLEMSKAP:

Medlemskap i BirdLife Norge: 180,- Tillegg for BirdLife Oppland: 150,- (Hujon)
Familiemedlemskap: 120,- uansett antall. Juniormedlem (under 18 år): 90,-.

Innmelding og betaling av kontingent skjer til BirdLife Norge sentralt, se adresser nederst. Etter innmelding vil du motta giro fra dem.

Foreningens adresse: BirdLife avd. Oppland, postboks 87, 2601 Lillehammer
E-post: oppland@birdlife.no, **Bankkonto-nr.:** 2085.29.13437, **Organisasjons nr.:** 898 810 682

STYRET:

Leder: Rolf Jørn Karlsen, Gjøvik, Tlf: 901 64 293, rolfjorn@gmail.com
Nestleder: Anne Gri Stenbråten, Gran, Tlf: 906 66 516, annegri.henriksen@gmail.com
Kasserer: Julia Helgesen, Nord-Aurdal, Tlf: 997 14 305, julianorge@hotmail.com
Sekretar: Bjørn Harald Larsen, Vestre Toten, Tlf: 977 49 350, larsen@mfu.no
Styremedlem: Tina Maria Brenden, Gjøvik, Tlf: 957 93 062, dortestassy@hotmail.no
Styremedlem: Geir Høitomt, Nordre Land, Tlf: 992 49 948, geir@kistefos-skog.no
Varamedlem: Ragnar Ødegård, Lillehammer, Tlf: 414 29 050, ragg56@gmail.com
Varamedlem: Jon Opheim, Øyer, Tlf: 905 03 706, jnopheim@gmail.com

Sel, og Ottadalen lokallag: Leder: Atle Kjærvik, Vågå, Tlf: 901 93 275, kjatile512@gmail.com
Valdres lokallag: Leder: Rune Rødningen, Fagernes, Tlf. 997 99 800, runero@yahoo.no
Hadeland lokallag: Leder: Anne Gri Stenbråten, Gran, Tlf: 906 66 516, annegri.henriksen@gmail.com
Gjøvik, Toten & Land lokallag: Leder Rolf Jørn Karlsen, Gjøvik. Tlf: 901 64 293, rolfjorn@gmail.com
Sør-Gudbrandsdalen lokallag: Leder Kurt Pedersen, Lillehammer. Tlf: 488 82 770,
kurt-vandrefalk@hotmail.com

BirdLife Oppland mottar grasrotmidler gjennom Lotteri- og stiftelsestilsynet. Beløpet for 2023 var kr. 2.350,77. Foreningen ønsker å takke alle som velger å sende sin andel til oss.

Trykk: Dale-Gudbrands Trykkeri AS, **Opplag:** 600 eks.

LRSK: Jon Opheim, Bjørn Harald Larsen og Ragnar Ødegård. **Strektegninger:** Trond Haugskott

Hjemmesiden til BirdLife Oppland:

«Opplandsfugl» på Facebook: <https://www.facebook.com/groups/149577145156933>
og på BirdLife Norge sin side: <https://www.birdlife.no/organasasjonen/fylkesavdelinger/oppland/>

Fylkeslaget hører inn under:

BirdLife Norge, Sandgata 30B, 7012 Trondheim, Tlf: 73 84 16 40, E-post: post@birdlife.no

Innhold:

Hujon nr. 3 – 2024

Redaktørens hjørne	166
Redaktører gjennom 50 års historie	166
Dikt: «sidensvansen»	167
Info for BirdLife Oppland	168
Innholdsfortegnelse	169
Lederen	170
Et tilbakeblikk på foreningens 50 år gamle historie	172
Verv gjennom 50 år	217
Bilder fra 50- års markeringen	220
Foreningen og skoleverket	226

Forsidebilde: Hubro hunn. Dette er en ekte opplending, fotografert i 2022. Dette året fikk hun fram 2 flygedyktige unger. **Foto: Øyvind Fredriksson.**

Baksidebilde: Trane. Foto: Rune Rødningen.

Lederens spalte

Av Rolf Jørn Karlsen

Vi har all mulig grunn til å være stolte!

Lørdag 12. oktober møtte inviterte gjester og medlemmer i BirdLife Norge avdeling Oppland på Honne, for å feire foreningens 50-års jubileum. Det ble en verdig feiring av en livskraftig 50-åring.

50 år med fugleregistreringer, organisasjonsbygging og aktivt naturvernarbeid for vern av fuglelivet har satt sine spor i vårt gamle fylke Oppland. Den kunnskapen vår forening har bygget opp gjennom stort sett frivillig og utrettelig innsats fra mange av våre medlemmer, gjør at vi i dag kan glede oss over en rekke områder som nå har fått sitt sårt tiltrengte vern. Vårt bidrag for dette vernet skal ikke underkommuniseres.

Takk til de sju som gikk inn i foreningens første styre i 1974, og stiftet foreningen på et dobbeltrom på Breiseth hotell på Lillehammer. Dere sådde et frø og startet det langsiktige arbeidet med å bygge en fylkesorganisasjon som etter hvert fikk sine lokallag og en gradvis sterkere fylkesorganisasjon. Nå spirer og gror det i våre lokallag, medlemsveksten er stor, samarbeidet med Statsforvalter og den øvrige miljøbevegelsen i viktige vernespørsmål er godt utviklet og tilliten og respekten for arbeidet vår forening nedlegger, er stor fra samfunnet rundt oss.

På jubileet dro Jon Opheim oss gjennom foreningens 50-årige historie og Knut Gundersen ga oss et innblikk i hvordan foreningen startet opp samarbeidet med skolene for å bygge kunnskap om fuglelivet overfor barn og unge. Jon har sittet sammenhengende i styret i snart 50 år og ingen kunne

bedre formidlet med innlevelse, foreningens historie fra starten og fram til dags dato. Jon har nedlagt et enormt arbeid for foreningen og for fuglelivet i alle disse åra.

Vi kan ikke få takket deg nok, Jon. Som grunnlag for sin gjennomgang hadde han pløyd gjennom samtlige nummer av Hujon, relevante dokumenter og samtidig samlet inn bilder fra medlemmer som en god dokumentasjon på vår stolte historie. I tillegg har han satt opp en oversikt over samtlige ledere, redaktører og alle andre styremedlemmer som har bidratt i organisasjonen gjennom disse åra. Den historiske gjennomgangen kan dere lese i dette jubileumsnummeret.

Hovedansvaret for medlemspleie og organisert medlemsaktivitet tilligger lokallagene. Det var spennende å høre hvert lokallag presenterte sitt lags historie, aktiviteter og fremtidstanker. Det slo meg hvor allsidig aktivitet vi har i vår organisasjon. Kreativiteten er stor og preget av en aktiv medlemsmasse.

BirdLife Norge v/ sentralstyret, Statsforvalteren Innlandet, Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter, BirdLife Norge avdeling Hedmark, Forum for Natur og Friluftsliv i Innlandet, Naturvernforbundet Innlandet og Natur og Ungdom Innlandet var alle invitert som gjester. Hilsningstalerne understreket alle hvor viktig det var å fortsette det gode samarbeidet for et styrket vern av naturen og fuglelivet.

Alle gjestene fikk boka om Langsua Nasjonalpark, ei bok som flere av våre medlemmer har levert solide bidrag til gjennom tekst, bilder og illustrasjoner. Einar Sigstad hadde laget et flott tresnitt av hubro som ble overrakt hver av medlemmene i det første styret i foreningen.

Jubileet ble avsluttet med et foredrag av biolog Dag Hessen over temaet ”Tap av natur i et fugleperspektiv”. Et kunnskapsrikt foredrag som gav både grunn til bekymring over et økende tap av natur og arts mangfold, men løftet også fram perspektiver som ga grunn til optimisme.

Som leder av BirdLife Norge avdeling Oppland, føler jeg et stort ansvar for å ivareta og utvikle videre den kunnskapen og de ressursene foreningen representerer sammen med så mange flotte, engasjerte medlemmer. utfordringene vi står overfor med fortsatt naturtap og arter som trenger et sterkere vern er mange. Vi skal i fellesskap bygge vår organisasjon sterkere, og utfordringene skal vi møte og løse i sammen.

Hunndalen 3. november 2024

Rolf Jørn Karlsen

BirdLife Norge avdeling Oppland

Et tilbakeblikk på foreningens 50 år gamle historie

Jon Opheim

Det skjer iblant at en tar på seg større oppgaver enn en er klar over på forhånd. Dette er et slik tilfelle - for her har det vært mye å ta av! Hele foreningens historie lyser av stort engasjement og pågangsmot. Sammenlignet med mange andre frivillige foreninger har vi vært nokså små målt i medlemstall, men til gjengjeld svært store når det gjelder kunnskap og arbeidsinnsats innenfor eget fagfelt. Dette har vært vår store styrke, ved siden av et godt miljø og samhold i foreningen.

Oppstarten

Foreninga ble stiftet 22.04.1974, og som kanskje bare noen få vet – i ei dobbeltseng! Det er ei såpass fornøyeleg historie at vi må ta den med. På denne tida var det mange ivrige fuglefolk i Lillehammer-området. Et par av de ivrigste fikk ideen om å sette inn en annonse i avisa Gudbrandsdølen/Lillehammer Tilskuer om å starte ei fugleforening. Frammøte var Breiseth Hotell, og de leide et dobbeltrom for anledningen. Rom nr. 4. Det kom 24 stk., og med bare noen få stoler tilgjengelig måtte de aller fleste opp i dobbeltsenga! Det har nok aldri før eller senere vært så mange personer inne på dette rommet.

Foreningen startet som Gudbrandsdal lokallag under Norsk Ornitologisk Forening. Fylkesavdeling ble vi ikke før fra nyttår i 1978. Det første styret besto av Olav Gunnar Haverstad, Sør-Fron (leder), Tor Ole-Bjerke, Lillehammer (nestleder), Erik Sorgendal, Lillehammer (kasserer), Tore Fonstad, Øyer (sekretær), Dag Olav Hessen, Lillehammer (styremedlem), Jan Ansethmoen, Lillehammer (varamedlem) og Arne Barkald, Lillehammer (varamedlem).

Vi mangler dessverre bilder fra denne oppstarten. På vår 10-årsfest i 1984, som samlet hele 40 deltakere, ble det imidlertid gjort en liten «rekonstruksjon» i dobbeltsenga på Breiseth, med 4 av det opprinnelige styret.

I forbindelse med 10-års jubileet på Breiseth hotell i 1984 ble det befaring til dobbeltsenga på rom nr. 4. Her er 4 av de som var med fra starten. Fra venstre Jan Ansethmoen, Erik Sorgendal, Arne Barkald og Tor-Ole Bjerke. Jan Ansethmoen og Arne Barkald er dessverre ikke med oss lenger. De gikk bort i hhv. 1994 og 2019 (70 og 90 år gamle). Avfotografering fra Hujon nr. 3, 1984.

Foreningens første leder, Olav Gunnar Haverstad fra Sør-Fron.
Avfotografering fra Hujon nr. 4, 1984.

De første årene

Med bare 22 betalende medlemmer første året var det stort fokus på å «huke tak i» (som det står et sted) flere medlemmer. Vi fikk litt omtale i lokalpressen, men foreningen ble vel gjerne sett på som både for liten og spesiell til å bli påspandert de store oppslagene.

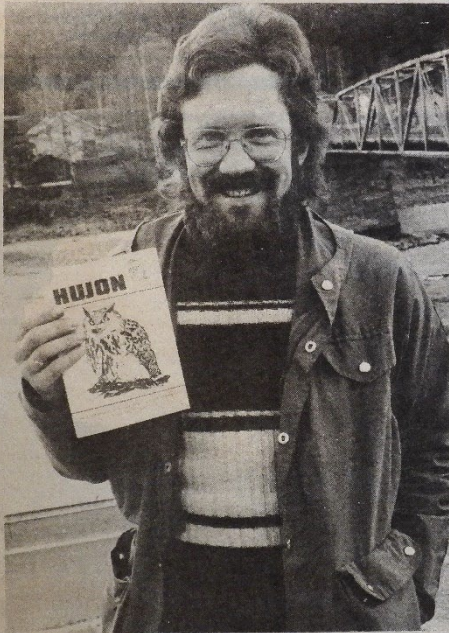
Fylkesforening

Vi var mye på farten i denne tida. Bil var det få av oss som hadde, men vi kom langt med moped og sykkel! Det ble knyttet kontakter mot andre deler av fylket, og nå var det «Gjøvik/Toten perioden» som sto for tur. Flere av de fugleinteresserte på Gjøvik meldte seg inn i Gudbrandsdal lokallag allerede i 1975. Her var det veldig mange ivrige, noe som styrket grunnlaget for etablering av ei fylkesforening. Denne kom på plass fra 1. januar 1978.

Behovet for et tidsskrift meldte seg ganske raskt for å ha et bindeledd mot medlemmene - og for å kunne verve flere. Dette var også viktig for å inspirere til aktivitet. Allerede i oppstartsåret kom foreningens første publikasjon: «*Meddelelse 1/1/1974 fra sekretæren*» I begynnelsen av 1975 kom det første nummeret, trykket i A5 format på «kontor-offset», men fortsatt navnløst! Dermed ble det satt i gang en navnekonkurrans. Her landet medlemmene på forslaget «Hujon», som har vist seg vanskelig å forstå for mange, men som er det lokale navnet på hubro (eller hubroen) i Gudbrandsdalen. Hubro ble også foreningens faste emblem/logo, men denne kom først på plass i 1979 etter utlysning av nok en konkurranse. Her fikk tegningen til Rolv Hjelmstad flest stemmer.

Standarden på medlemsbladet utviklet seg raskt. Tore Fonstad fikk med seg Bjørn Mejdell Larsen og Jo Vegar Arnekleiv i redaksjonen. Det manglet ikke på stoff, og medlemstallet økte.

Oppland-ornitologer med verve-kampanje

«Hujon» er blitt et helt annet blad etter ansiktsløftningen, sier ansvarlig redaktør, Tore Fonstad, Tretten. Med seg i redaksjonen har han Jo Vegar Arnekleiv og Bjørn Mejdell Larsen. Hubroen på forsiden er tegnet av Rolv Hjeltnstad.

Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oppland, vil gjerne ha tak i flere fugle- og naturinteresserte opplendinger og setter derfor i disse dager i gang en større kampanje for verving av flere medlemmer. Selv om foreningen har over 70 medlemmer, regner man slett ikke med å ha nådd alle, og det er behov for flere til å være med på å støtte opp om fuglearbeidet i fylket.

Opplandsforeningen kan tilby medlemmer en fritid i nær kontakt med naturen, en forståelse for hvor viktig fuglelivet og naturen er for oss, et godt kjennskap til fuglelivet i Oppland og foreningens medlemsblad «Hujon» som kommer ut fire ganger i året.

Medlemsbladet har fått ansiktsløftning. Fra tidligere å være et stensil, er bladet nå blitt et hendig lite-hefte trykt i offset. Her finner fugle- og naturvenner litt av hvert av interesse.

Foreningens oppgave er å være et bindeledd mellom fugleinteresserte i fylket og å verne om fuglelivet. Dessuten forsøker den å fremme interessen for ornitologi blant medlemmene ved å arrangere ekskursjoner (turer) og møter. Siden starten i 1974 har foreningen beskjeftiget seg med mange oppgaver, blant annet vannfugltellinger om vinteren, våtmarksregistreringer, trekkfuglundersøkelser, hekkfuglundersøkelser, rovfuglprosjekter, og sist, men ikke minst, frednings-spørsmål.

Tore Fonstad var en av initiativtakerne til etablering av ei fugleforening i Oppland, og var flink til å profilere foreningen. Han var også redaktør av Hujon i årene 1976-1980. Her med et oppslag i avisa «Gudbrandsdølen» i 1979.

Fuglekasser, vinterforing, ugleytting og tiurleiker

Foreningen hadde allsidig aktivitet, og vi var mye ute i skog og mark. For enkelte var snekring, opphenging og kontroll av fuglekasser nesten full beskjeftigelse utover våren og forsommeren, og vi har medlemmer som fortsatt holder oppsyn med flere hundre kasser årlig! Sven Haugen i Lillehammer og vår mangeårige revisor, Knut Holmen, kan nevnes i denne sammenheng. I 1980-årene hadde vi til og med egne kurs i fuglekassesnekring og fugleforing, og et år ble det også utlyst konkurranse om hvem som snekret flest kasser. Her kom Magnar Høitomt på første plass med 144 kasser. Fuglekasser ble også i stor stil snekret på dugnad, og etter hvert som dette ble kjent fikk vi flere bestillinger på fuglekasser både fra Valdres Skogforvaltning (over ei ti-års periode) og Gjøvik kommune for opphenging i kommuneskogen.

Vi fikk også ei noe spesiell bestilling fra den nystartede golfklubben i målområdet til Kvitfjell Alpinanlegg i Ringebu i 2003. De var sterkt plaget av mygg og hadde tro på at opphenging av fuglekasser ville hjelpe. Dag Leonard Fjeldstad fikk på kort tid satt ut 150 fuglekasser. Litt senere kom et stort oppslag i avisa VG om at dette hadde gitt god effekt mot myggproblemene i området!

Dag Leonard Fjeldstad plasserte ut 150 fuglekasser for golfklubben i Kvitfjell. Dag var for øvrig leder av foreningen i perioden 1996 - 2002.

Mange av oss har vært ivrige med å sette opp uglekasser, og her har vi gående et prosjekt på kattugle og perleugle som må nevnes spesielt. For disse to artene telte antall oppsatte kasser hhv. 225 og 367 høsten 2023. For kattugle har dette pågått i 17 år, for perleugle i 11 år. Even Dehli står som initiativtaker og leder for dette prosjektet, som har størst «tyngde» i Hadeland- og Gjøvik-regionen.

Sjekking av uglekasse på Vardalsåsen i 1977.

Som fugleinteressert må en også være litt optimist. Her henger Gunnar Nyhus opp ei kasse for slagugle på Vardalsåsen i Gjøvik. Kanskje blir det her vi får det første hekkefunnet av arten i Oppland?
Foto: Rolf Jørn Karlsen.

De fleste av oss har lang erfaring med fugleforing. Her er det også noen som driver i stor «skala», både i egen hage og i utmarka. I medlemsbladet «Hujon» har vi hatt mange artikler med råd om fugleforing. I en periode fra 1990-årene og utover drev vi også med store innkjøp av solsikkefrø til en rimelig pris, for videresalg til medlemmer.

Stor foringsplass i et skogområde i Lillehammer.
Foto: Ragnar Ødegård.

Lytting etter ugle var noe som fenget, spesielt i områder der det kunne være hubro. Vi «sporet» etter hvert opp noen slike steder og her overnattet vi i kalde vårnetter, ofte liggende i sovepose på matter av granbar. Noen ganger ble det fryktelig kaldt, og vi har historier der dette nesten gikk for langt.

En vår satte vi for øvrig inn et lite «ugleopprop» i noen lokalaviser for å få tilbakemeldinger om hørte ugler. Dette ga en enorm respons. Flere av oss ble nesten nedringt!

Overnattingstur på Vardalsåsen i 1977 for å lytte etter ugler. Fra venstre: Stig Horsberg, Hans Petter Kristoffersen og Trond Iver Pettersen.

Besøk på tiurleiker hørte også med. Kanskje var det også litt «hemmelighetskremmeri» rundt de største leikene.

Vi kom langt med moped! Her er det full utrustning for å dra til skogs på tiurleik, med sovepose, treski, truger og parabol. Legge merke til klistremerket «Vern våre våtmarker» som Rolf Jørn Karlsen har foran på skjermen. En annen historie er at Rolf Jørn på en av sine hjemturer nådde igjen 17. mai toget i Hunndalen – med samme utstyr og opp-pakning. Det ble mye tiljubling ut av det!
Foto: Rolf Ivar Karlsen.

Det er slike opplevelser vi drømmer om. Foto: Sven Haugen.

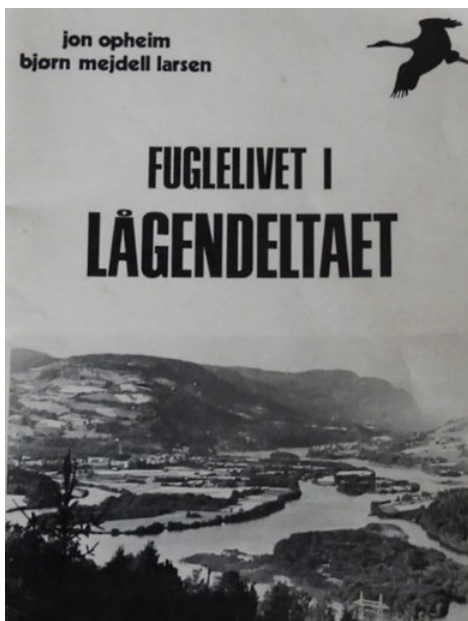
Jan Kåre Roang på en av sine mange overnattingsturer.

Foto: Rolf Jørn Karlsen.

Registreringsvirksomhet

For en fugleinteressert er det vel nærmest nedarvet at vi må drive med registreringsarbeid. Og det gjorde vi i stort monn, både i skog, våtmarker og i fjellområdene. Vi var tidlig ute med å registrere trekkfugl i våre viktigste våtmarksområder.

I Lågendeltaet hadde noen få av oss allerede startet opp i 1969/70, men her kom det raskt flere. Lenger opp i Gudbrandsdalen var det f.eks. noen ivrige på Einangsøyene sør for Otta (Hans Olav Bråtå mfl.), og lenger sør i fylket var det stor aktivitet knyttet til bl.a. Svenesvollene på Biri, Totenvika og Dokkadeltaet. Interessen for vannfugl var stigende, og artskunnskapen forbedret seg fort. Fuglerapporter fra forskjellige områder kom i rask rekkefølge.

For Lågendeltaet fikk vi utarbeidet en trykksak om fuglelivet i august 1974, dvs. bare et halvt år etter at foreningen var opprettet. Denne var på 77 sider og fikk stor betydning for senere vernearbeid av området.

Våtmarksområdene var store samlingspunkter i trekktida på våren. Her er mange av de ivrigste i «Gjøvik/Toten-gjengen» samlet i Totenvika en vårdag i 1978 for å telle vannfugl. Fra venstre Bjørn Harald Larsen (bak), Jan Kåre Roang (foran), Per Østbye (bak), Rolf Jørn Karlsen (blå lue), Geir Gaarder og Thor Østbye (lengst til høyre).

Foto: Hans Petter Kristoffersen.

Og noen ganger måtte fugleboka fram. Geir Gaarder (til venstre) og Thor Østbye.

Dato: Hans Petter Kristoffersen.

Vannfugltellinger vinterstid

Som forening driver vi fortsatt med vår faste vintertelling av vannfugl rundt juletider. Mange er kanskje ikke klar over at dette har sin historie helt tilbake til foreningens oppstart – det var da vi satte i gang dette store og etter hvert så betydningsfulle prosjektet. Alt fra små råker i våre fjellbekker til Gudbrandsdalslågen, Begna, Randsfjorden og Mjøsa har blitt gjennomført hvert år, tilsammen omkring 400 km med åpent vann. Vi har over lengre tid hatt et nokså stabilt «tellekorps» på rundt 40 medlemmer.

Det knytter seg mange fargerike hendelser til disse registreringene, bl.a. når temperaturen et år krøp ned i minus 30 grader i Sjoavassdraget, og clutchen på bilen frøs fast! Da ble det hektisk intervalltrening og inntak av varmt drikke på bygdavegen! Ellers gikk det sport i «ukristelige» frammetidspunkter. I noen år var det fast oppmøte (for telling i Valdres) på Dokka jernbanestasjon 1. juledag kl. 07.00!

Her er «tellekorpset» på plass i Øystre Slidre vassdraget en desemberdag i 2020. Fra venstre Hans Andreas Sagstuen, John Apeland og Sven Haugen.

Foto: Jon Opheim.

Den lengste tidsserien har vi fra Lågen ved Tretten i Øyer kommune. Våre årlige tellinger helt tilbake til slutten av 1960-årene har vært av største betydning for å ivareta denne strekningen, som ble fredet som fuglefredningsområde i 1990. Etter at kampen om Hovdfossen var vunnet i 1980-årene (jf. eget avsnitt) fikk vi bruproblematikk i tur og orden. Først ny bru i 2011/12 og deretter den godt kjente brukollapsen i august 2022. Både ved planlegging av foreløpig bru, og den nå pågående diskusjonen om permanent bru, har hensynet til fuglelivet naturlig nok vært sentralt. På oppdrag fra Innlandet fylkeskommune har foreningen utført ukentlige tellinger de to siste vintrene, med hovedfokus på fossefall. Knut Gundersen og Jon Opheim har stått sentralt i dette.

Nasjonalfuglen på plass i Trettenstryka. Ingen andre lokaliteter i Norden er registrert med slike konsentrasjoner av fossekall. Rekordene er 107 ind. en januardag i 1979. Til høyre er fossekallteller Knut Gundersen ute en kald januardag. Det var bare å snu!
Foto: Jon Opheim.

Fra arbeidet med midlertidig bru i Trettenstryka fuglefredningsområde i februar 2023.
Foto: Jon Opheim.

Naturvern med stort fokus på våtmark

Ettersom kunnskapen og forholdet til fuglelivet på de enkelte lokalitetene økte, ble skuffelsene store når menneskelige aktiviteter og planer truet med naturødeleggelser. Dette fikk vi erfare både i Lågendeltaet og flere andre steder. Dermed var vi ved starten av enda et stort «arbeidsfelt» – naturvernet.

De fugleregistreringene og det naturvernarbeidet som ble nedlagt på denne tida, og som har preget foreningsvirksomheten helt fram til i dag, er et «kjernepunkt» i vår historiske oppsummering. Vår «kamp» mot de hele tiden sterkere utbyggingsinteressene gjorde avgjort sitt til å knytte oss sterkere sammen, samtidig som vi høstet verdifull erfaring og kunnskap.

Det bygde seg opp et ganske stort fokus på våtmarksområder, og gjennom et vedtak i Europarådet fikk vi «*Våtmarksåret 1976*». Ivaretagelse av våtmarksområder ble viet større oppmerksomhet i nasjonal sammenheng, noe som var til hjelp i det naturvernarbeidet vi drev. Dette året ble det produsert mye informasjonsmateriell, og det var knapt noen av oss som ikke hadde den runde klistrelappen «*Vern våre våtmarker*» på jakka.

Lågendeltaet ble vår første store «kamparena». De store ornitologiske verneverdiene var allerede godt dokumentert gjennom flere rapporter. Da planene om ny E6 forbi Lillehammer dukket opp, med ulike alternativer tvers gjennom deltaets sentrale områder, hadde vi ikke noe valg – vi måtte engasjere oss. Ingen hadde bedre kjennskap til de ornitologiske verneverdiene enn oss. I begynnelsen ble vi stående nokså alene om å ivareta disse. Lokalavisene var fulle av stoff om veisaken, og for de som samlet på disse ble det fulle ringpermer. Noen episoder sitter fortsatt igjen, særlig da Stortingets samferdselskomite kom på befarings 19. mai 1976. Her fikk vi, etter forespørsel, stille med to personer. Vår taletid var 5 minutter, men når Knut Gundersen og Bjørn Mejdell Larsen først fikk ordet gikk det 20 minutter, hvoretter Høyres medlem i komiteen - Håkon Kyllingmark - kom fram og håndtakk for god orientering. Det var uvant kost for oss, og huskes den dag i dag som en god opplevelse.

De to veteranene - Knut Gundersen til venstre og Bjørn Mejdell Larsen til høyre - 46 år etter at de ble håndtakkert av Samferdselskomiteen v/Håkon Kyllingmark i Lågendeltaet i 1976.
Foto: Jon Opheim (2022).

Ellers finnes nok av eksempler på motsatte opplevelser, eller i alle fall usaklige avisinnlegg. Et par av oss ble benevnt som både «Hakke» og «Akka» og som «Kra – Kri». Når saken var på sitt varmeste lanserte vi også vårt eget E6 alternativ. Dette fikk ikke noe gjennomslag, og vegsaken fikk en avgjørelse som i liten grad tok hensyn til verneinteressene. Denne E6 traseen har vi dessverre slitt med helt fram til i dag. Det triste er at i dagens E6 diskusjon er det grupperinger som absolutt vil beholde den – framfor å legge den sterkt trafikkerte europavegen i tunnel utenfor deltaets kjerneområde for fugl.

Dagens E6 går tvers gjennom vannfuglenes kjerneområde i Lågendeltaet under vårtrekket. På begge sider av brua er det ferdselsforbud til vanns i ei periode på våren. Her er en flokk på over 100 toppender på næringssøk kloss inntil brua. Vi har gått sterkt imot å beholde denne traseen som framtidig europaveg. Vedtatte løsning med tunnel på vestsida av deltaet, med kryssing av den sterkt berørte Våløya (med lite fugl), er langt mindre skadelig for fuglelivet.

Foto: Jon Opheim.

Store konsentrasjoner av trekkfugl på de næringsrike mudderbankene i Lågendeltaet. Dagens E6 ligger rett til høyre for bildet.

Foto: Ragnar Ødegård.

I 1970-årene og utover var det for øvrig flere aktiviteter som truet Lågendeltaet, bl.a. enorme masseuttak fra elvebunnen, som i flere år dreide seg om 50 000-80 000 m³. Dette skjedde i hovedsak rett nord for de mest verdifulle mudderbankene i deltaet. I 1992 fikk foreningen i oppdrag fra Fylkesmannen å utarbeide en konsekvensanalyse om masseuttakenes virkning på fuglelivet. Med daglige optellinger i hele vårperioden ble dette utført. 1993 ble det siste året med kommersielle grusuttak i deltaet.

Midt oppe i striden om Lågendeltaet fikk vi en like stor miljøsak i Gjøvik. Det ble en ca. 10 år lang kamp for å ta vare på Svenesvollene på Biri – et unikt område med frodig flommarkskog ved elvemunningen til Vismunda, og et stor gruntvannsareal mot Mjøsa med et svært rikt fugleliv. Her var det sterke krefter for å anlegge travbane, og minnene fra denne naturvernkampen er ikke bare trivelige. Her skåret vi stort ved konsekvent å holde oss til eget fagområde – det var det ikke alle som gjorde. Historiene herfra er mange. Vi hadde ungdommelig mot, og på forespørsel fikk noen av oss lov til å presentere våre argumenter overfor miljøvernminister Rolf Hansen en vårdag i 1980. Vi ble tatt godt imot, og for å få fram hele budskapet viste vi lysbilder på hans kontor!

Dessverre endte saken med et såkalt kompromiss, der store naturverdier gikk tapt. Travbanen ble anlagt i den søre delen av området. Bortimot halve arealet ble dermed ødelagt, samtidig som det ble tatt opp store mengder grus fra gruntområdene i Mjøsa. Restarealet i nord fikk reservatstatus høsten 1981. I kantsonen til dette reservatet ble det for øvrig regulert inn en gangsti, men som på merkelig vis raskt ble omdisponert til en 6-8 m bred treningsbane for travhester. Denne har beslaglagt deler av den verdifulle lauvskogen i området.

Dette er den dag i dag en vond sak å se tilbake på. Vi har ikke råd til å miste områder med et slik biologisk mangfold. Replikken fra vår leder Rolf Jørn Karlsen (da som nå) får stå fram som den beste karakteristikken av de faktiske forhold. Som kommunestyremedlem deltok han på befaring til området med buss – for å se på framdriften i travbaneanlegget. En av bussens folkevalgte passasjerer så sitt høve til å prøve seg med en fleip om at bussen når tid som helst kunne bli stoppet av naturverndemonstranter, hvorpå Karlsen fikk inn følgende fulltreffer: Hvem har interesse av å stoppe en buss full av bevisstløse personer?

Det ble lagt ned et stort arbeid for å ta vare på Svenesvollene, og denne saken ble bragt helt til topps i statsapparatet. Her er miljøvernminister Rolf Hansen på befaring, ledsaget av bl.a. Arne Ola Mohn (til venstre). Arne Ola var en svært god formidler av fuglelivet i området.
Foto: Rolf Jørn Karlsen.

Lågendeltaet og Svennesvollene krevde sitt, men i slutten av 1970-årene fikk vi også en rekke store vannkraftprosjekter i «fanget». Dette engasjerte og vi ble sterkt delaktige i flere av disse, i særlig grad planene om å bygge ut Hovdfossen på Tretten og Dokka/Etnavassdraget. Vi hadde et svært godt samarbeid med Naturvernforbundet i Oppland i begge disse sakene. Mange dyktige personer engasjerte seg, og motstandsarbeidet ble godt organisert. Begge steder ble det etablert vernegrupper, og her fikk vi bruk for all den fagkunnskapen vi hadde skaffet oss gjennom registreringsarbeid.

I Trettenstryka hadde flere av oss telt vannfugl helt siden vinteren 1968/69, og her forelå det tidlig (1979) en grundig fagrapport fra Werner Sundfør. I det store nedbørfeltet til Dokka/Etna hadde vi allerede god oversikt over rike fuglelokaliteter. I tillegg hadde Geir og Bjørn Høitomt, sammen med mange andre (bl.a. miljøet på Gjøvik og Toten), gjort verdifulle registreringer i Dokkadeltaet over flere år – godt dokumentert gjennom fyldige rapporter.

Med stort fokus på den store vinterbestanden av fossekall gikk det til slutt bra med Trettenstryka. Hovdfossen ble ikke utbygd, og området fikk vernestatus i 1990. Dokka/Etna gikk det langt verre med, men likevel ikke helt galt. Etnavassdraget ble tatt ut av planene og dermed reddet vi viktige naturområder som nå er innlemmet i den nye Langsua nasjonalpark.

I ettertid (1992) fikk for øvrig foreningen «Viltstellprisen» fra Nordre Land Viltneimnd for sitt arbeid med vern av Dokkadeltaet. Prisen var et teleskop med stativ.

Dokkadeltaet er vårt flotteste elvedelta. I 2002 fikk det status som Ramsarområde.

Hovdfossen på Tretten fikk lov til å «leve» videre.
Foto: Jon Opheim.

Selv om disse sakene tok mye plass i foreningsvirksomheten, var det ikke bare i den søre delen av Gudbrandsdalen, i Gjøvik/Toten området og rundt Dokkedeltaet vi hadde aktive fuglemiljøer. På denne tida hadde vi også mange ivrige og dyktige fuglefolk i Valdres. I Årbok for Valdres Historielag 1976 har Nils Rogn bl.a. en fyldig rapport om fuglelivet i Valdres. I Nord-Gudbrandsdalen og på Hadeland hadde vi også gode kontakter. Vi fungerte mer og mer som ei fylkesforening.

Allerede i slutten av 1970-årene var det et aktivt fuglemiljø i Valdres. Fra høyre kjenner vi igjen Nils Rogn og Frode Berge, og helt til venstre Steinar Bergheim.

Foto: Nils Rogn.

Verneplan for våtmarksområder

Midt oppe i alle disse store naturvernsakene deltok vi i en stor og grunnleggende jobb for å registrere verneverdige våtmarksområder rundt om i fylket. Arbeidet ble satt i gang av Fylkesmannen i Oppland i 1977. Werner Sundfør, ansatt ved Skogbrukets Kursinstitutt på Honne på Biri, fikk ansvaret med å lede disse registreringene. Han fikk gjort en grovregistrering allerede første året, med god hjelp fra flere av våre medlemmer.

I 1978 utførte foreningens medlemmer, på oppdrag fra Fylkesmannen, feltarbeid og skrev rapporter fra 21 av de områdene som ble prioritert på bakgrunn av grovregistreringen i 1977. Vår ornitologiske «stab» på 21 personer nedla til sammen ca. 350 dager i felt dette året. Betalingen var kanskje så som så, men vi fikk rik tilgang på frisk luft og fine naturopplevelser. Flere av våre medlemmer som fikk en viss kompensasjon for kjøreutgifter, ga det lille de fikk til fylkesforeningen, som den gang sårt trengte disse pengene til videre felles innsats for fuglelivet.

Werner Sundfør hadde mange ivrige medhjelpere til våtmarksregistreringene i Oppland, her representert ved Trond Iver Pettersen (til venstre), Thor Østbye (i midten) og Rolf Jørn Karlsen.

Werner Sundfør la ned en kjempeinnsats i disse registreringene. Av til sammen 186 vurderte våtmarksområder la han fram forslag om vern av 33 lokaliteter i sin sluttrapport i 1979.

Samme sommer ble det gjennomført befaringer i hvert enkelt område. Fylkesmann Torstein Treholt deltok på alle disse, sammen med bl.a. miljøvernkonsulent Per Schjærden. Noen steder var det også deltagelse fra Miljøverndepartementet. Det ble innkalt en lang rekke personer på hvert enkelt sted. Dette var grunneiere og andre med interesser knyttet til det aktuelle verneområdet. Vi i fugleforeningen deltok på alle disse befaringene og fordelte områdene så godt vi kunne oss imellom. Vår jobb var å gi en kort orientering om fuglelivet i hvert enkelt område. Verneplanene ble ikke like godt mottatt alle steder, og det kom ulike former for reaksjoner. Treholt styrte dette på en veldig god måte, der alle fikk sin tilmålte taletid. Noen befaringer huskes bedre enn andre. På et sted var det en grunneier som nok hadde «fyret opp» litt ekstra – så det ble en kvass åpning mot verneplanene. Han hadde store drenerings- og dyrkingsplaner, som nå var «truet». På en lokalitet i Øyerfjellet slo dette litt kontra. Da vi kom fram til Helgetjønn ble vi møtt med en «sverm» av hettemåker, og mye annen fugl. Dette gjorde inntrykk, hvorpå skogbrukssjefen i kommunen utbrøt: «Dette freder vi med en gang, Treholt!» På befaringen i Fåvangsvollene i Ringebu var vi også heldige. Rett foran forsamlingen kom ei fiskeørn og stupte rett ned i elva etter fisk! Den mest fargerike historien har vi nok likevel fra Gjendesheim i Vågå. Til befaringene i Nord-Gudbrandsdalen var det innleid en liten buss. Flere av de som var med hadde leid seg overnatting her. Dette visste Rolf Jørn Karlsen, som kom helt fra Gjøvik for å være med på neste dags befaring. Han ankom området på natta, fant fram liggeunderlag og sovepose og la seg ved det ene hjulet til bussen. De som kom ut fra hotellet på morgenen ble nok en smule overrasket ved å finne en uteligger, og befaringsdeltaker, her!

Fra befaringen ved Helgetjønn i Øyer i 1979. Lengst til høyre Fylkesmann Torstein Treholt, sittende til venstre miljøvernkonsulent Per Schjerden og sittende til høyre skogbrukssjef Arne Kjørstad i Øyer.
Foto: Jon Opheim.

Fra befaringen ved Øynadn i Vestre Slidre og Vang i 1979. Fylkesmann Torstein Treholt med ryggen til sentralt i bildet. Lengst til høyre Steinar Bergheim i vår forening.
Foto: Nils Rogn.

Verneplanarbeidet munnet ut i «Utkast til verneplan for våtmarksområde i Oppland fylke» (1982). Denne verneplanen inneholdt i alt 30 lokaliteter. Sundfør fikk ikke selv avsluttet det viktige arbeidet han hadde utført. Den tragiske bortgangen, sammen med sin forlovede Janne Stavseng, i Gautådalen på Dovrefjell i januar 1980 satte de dypeste spor i oss alle.

Werner Sundfør på
våtmarksregistreringer i 1977.
Foto: Thor Østbye.

Verneplanen kom på høring i 1983, og deretter til sluttbehandling i Miljøverndepartementet. Ventetiden ble dessverre urimelig lang, og til stor frustrasjon ble flere av de foreslåtte verneområdene utsatt for uheldige inngrep. Vi purret minst en gang før de fleste områdene fikk et endelig vernevedtak i 1990.

Disse våtmarksregistreringene ble på mange måter også en inspirasjon til å følge opp med ytterligere kartlegging av våtmarksområder i fylket, kanskje spesielt de områdene som fikk en noe «stemoderlig» behandling i den endelige våtmarksplanen. Dette gjaldt f.eks. Rotvollfjorden/Røssjøen, Hersjømyrene, Ølsjøen, Stølsvidda (Gauklitjern/Tindulvtjern/Hestdækkkan) og mange tjern på Hadeland. Dokumentasjonen av verneverdiene i disse områdene har også hatt betydning for senere forvaltning, bl.a. i forbindelse med kraftutbygginger.

Andre verneplaner

Parallelt med verneplanen for våtmarksområder arbeidet Fylkesmannen med verneplan for barskog, edellauskog og myrer. Også her var det store fugleinteresser som gjorde at vi ble involvert, og kom med våre innspill. I de senere årene har barskogvernet, bl.a. gjennom en «frivillig vern» ordning, hatt ganske stort omfang. Her har vi vært en fast høringsspart.

Selv om alle disse verneplanene kom på plass, var ikke utfordringene borte. Paradoksalt nok har en av de største «arbeidsoppgavene» for foreningen vært å reagere på alle lovbruddene som har kommet i ettertid. Dette gjelder alt fra ulovlig ferdsel, brudd på båndtvangbestemmelser, hogst, drenering, forebygging, veganlegg, fyllinger, arealnedbygging og til og med bruk av sprøytemidler mot mygg. I tillegg har vi hatt en rekke svært uheldige inngrep og tilrettelegginger kloss inntil verneområdene, som flere steder har forringet fuglelivet. Dette gjelder ikke minst anlegg av gang- og sykkelveger, med tilhørende løshundproblemer.

Nasjonalparker – supplerende vern

Arbeidet med opprettelse av nasjonalparker var tunge og tidkrevende prosesser. Under arbeidet med Langsua NP var vi representert i to ulike referansegrupper, og her bidro vi med svært mye dokumentasjon; spesielt i de områdene som fikk reservatstatus i forbindelse med vernet. Et annet konkret eksempel er høringsrunden for Jotunheimen NP, der grenseforslaget gikk tvers gjennom det viktige og svært fuglerike våtmarksområdet ved Øvre Leirungen. Vårt innspill om å flytte grensen lenger østover, for å få hele dette området innenfor, fikk gjennomslag.

Øvre Leirungen i Vågå.
Foto: Jon Opheim.

Siden 1974 er følgende nasjonalparker blitt opprettet i «vårt» område: Jotunheimen NP (1980), Dovrefjell-Sunndalsfjella NP (2002), Dovre NP (2003), Reinheimen NP (2006), Breheimen NP (2009) og Langsua NP (2011).

Foreningen har ofte blitt kontaktet i saker som angår nasjonalparkene, bl.a. vedr. forvaltningsplaner og «sårbarhetskartlegging» knyttet til stinettet, eksempelvis nærhet til hekkeplasser for rovfugl. Noen steder har dette ført til flytting av stier og skitraseer, bl.a. i forhold til hekkeplass for jaktfalk.

Sårbarhetskartlegging i verneområder, med bl.a. fokus på hekkeplasser for rovfugl i forhold til stinettet, har vært utført i flere av nasjonalparkene våre. Her er Jon Opheim på tur mot en kjent hekkeplass for jaktfalk i Jotunheimen NP sommeren 2023.

Foto: Solrunn Flakstad.

I regi av Miljødirektoratet ble det i 2018 lagt opp til en innspillsrunde angående supplerende verneplaner i Norge, som inkluderte nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservater og biotopvernområder. Foreningen bidro her med en nokså fylldig og velbegrunnet liste over aktuelle områder.

Samlet plan for utbygging av vassdrag

Med målsetting om å få en samlet, nasjonal plan for landets vassdrag vedtok Stortinget på 1980-tallet å gå i gang med et slik landsomfattende prosjekt. Kartlegging av biologisk mangfold var en viktig del av dette. Prosjektet, som ble gjennomført i perioden 1984-1993, endte opp med en «klassifisering» av hvert enkelt vassdrag. De billigste og minst konfliktfulle ble gitt mulighet for konsesjonsbehandling, mens de kostbare og mest konfliktfulle ikke skulle konsesjonsbehandles.

I denne prosessen ble foreningen engasjert i å skaffe dokumentasjon om fuglelivet i 18 vassdrag. Flere av disse prosjektene var temmelig omfattende, både med hensyn til feltarbeid og etterarbeid, f.eks. Øvre og Nedre Otta, Tora/Føysa, Tromsa/Moksa, Vinstra, Sundheimsvassdraget og Lomsdalselva. Det tyngste arbeidet falt på noen få av oss, som gjorde en stor og prisverdig innsats.

Vegutbygginger – kraftanlegg – linjetraseer – vindkraft

Gjennom hele foreningsperioden har vi hatt en rekke veg- og bruplaner å engasjere oss i. Med bakgrunn i våre registreringer har vi kommet med en rekke innspill og uttalelser. Størst fokus har vært på de store gjennomgangsvegene i fylket, og særlig der disse har berørt verneverdig våtmark. Utenom Lågendeltaet har det f.eks. vært stor diskusjon omkring utbedring og nye E6-traseer oppover i Gudbrandsdalen, ikke minst i området rundt Ringebru, der det fortsatt gjenstår viktige avklaringer.

Utenom de store vannkraftutbyggingene, som allerede er nevnt, har vi uttalt oss til en rekke andre utbyggingssaker – både i hovedvassdrag og småkraftverk i mindre side-elver. I noen av disse områdene har vi utført egne fugleregistreringer, bl.a. Eidsfossen i Sør-Aurdal og Tromsa/Moksa i Ringebru/Øyer.

Ellers har vi vært en fast høringspart for valg av linjetraseer, og har flere steder fått gjennomslag for merking av disse, særlig der de krysser over vann og vassdrag.

Planer om vindkraftanlegg er av noe nyere dato. Vårt første store engasjement mot slike anlegg kom i 2010, da det ble lansert en vindpark med 70 turbiner i Skreiafjella på Totenaasen. Med stor lokal motstand trakk NVE disse planene i 2012. Høsten 2019 kom «nasjonal ramme» for vindkraft ut på høring, uten at noen områder i vår region var med, men denne situasjonen endret seg temmelig fort. På tampen av 2023 dukket det opp vidløftige planer om et vind- og solkraftverk i fjellområdene

mellom Vågå, Lesja og Dovre kommuner; 47 vindturbiner innenfor et ca. 29 km² stort område. På et folkemøte på Dovre i januar, arrangert av Motvind Norge, Naturvernforbundet i Sel og Ottadalen og BirdLife Norge avdeling Oppland, ble det fullsatt sal og stor motstand. Alle berørte kommuner var negative, og planene ble skrinlagt. Så fort denne saken hadde roet seg kom et nytt prosjekt av minst samme omfang. Denne gangen på den skogkledde åsen mellom Einafjorden og Randsfjorden, i Vestre Toten, Gran og Søndre Land kommuner. Også her ble det på kort tid et stort engasjement og samarbeid mellom organisasjoner, ulike foreninger og rettighetshavere. Et folkemøte på Raufoss i februar måned med over 400 frammøtte, hvor Rolf Jørn Karlsen var møteleder, ga klart uttrykk for at disse planene ikke var velkomne, og måtte trekkes tilbake. Fra vår side stilte vi også med Bjørn Harald Larsen, som gjennom et godt dokumentert bildeforedrag, viste de alvorlige miljøkonsekvensene som disse planene innebar – om de skulle bli realisert.

Arealplanlegging

Foreningen har vært en aktiv høringspart i en lang rekke kommunale og regionale planer. I flere kommuner har vi også bistått med opplysninger til egne delplaner som går på miljø. I mange av uttalelsene har vi stilt oss svært kritiske til nedbygging av verdifull natur, og særlig til den sterkt voksende hyttebyggingen med tilhørende sti- og løypenett, sykkelstier, skitrekk, mm.

I forbindelse med revidering av de kommunale viltområdekartene har vi også i betydelig grad bidratt med opplysninger i minst halvparten av kommunene i Oppland.

Ringmerking

Ringmerking ble etter hvert en stor aktivitet for mange av våre medlemmer, og allerede tidlig på 1980-tallet ble «Mjøsen Ringmerkingsgruppe» etablert. Her satt Rolf Jørn Karlsen som leder fram til 1986.

Vinteren 1981/82 gjennomførte Olav Runde ved Norsk Ringmerkingsentral i Stavanger Museum et kurs i ringmerking på Lillehammer, der vi var ca. 10 deltakere. På sommeren fikk vi prøve oss med nettfangst, og dette ble det stor interesse rundt. I 1982 fikk vi ordnet med tillatelse til å starte med nettfangst på Jørstadmovollene i Lågendeltaet. Etter kort tid fikk vi også tak i ei kondemnabel moelvenbrakke fra Lillehammer kommune, og dermed var vi i gang. I løpet av en driftsperiode på 10-12 år merket vi over 23 000 fugler bare her, og antall deltakere var oppe i ca. 25 i enkelte år. Mange husker tilbake til disse årene, der Helge og Pål Martin Grønlien, sammen med Jon Opheim, Jan Kåre Roang, Jan Ansethmoen og flere andre utgjorde en del av «kjernen» i ringmerkingsgruppa.

I tillegg til aktiviteten i Lågendeltaet var det flere som startet opp med nettfangst i første halvdel av 1980-årene, bl.a. på Svennesvollene og ved Lenaelvas utløp. Likeså var det god aktivitet i Valdres, med eget kursopplegg i 1987. Flere av oss drev også med ringmerking av unger.

Som skogsarbeider på den tiden fikk Rolf Jørn Karlsen god tilgang til aktive hekkelokaliteter for bl.a. hønehauk og musvåk, og merket mange kull av disse i Gjøvikområdet. Til dette lånte han en femleddet stige av Biri Planteskolen. Denne ble ledd for ledd festet med kjetting inntil stammen! Ingen tvil om at dette var en risikosport; 10-15 meter over bakken, helt alene, langt til skogs og uten kommunikasjon. Alle disse hønehauklokalitetene (tosifret antall) endte i flatehogster og raserte reirplasser,- til tross for at disse artene få år tidligere var blitt fredet.

Opphenging av kattugle- og perleuglekasser i Gjøvikområdet i siste halvdel av 1970-tallet førte også til merking av mange ungekull hos disse artene. Eneste registrerte gjenfangst var ei perleugle som var merket som unge på Vardalsåsen samme år. Denne ble funnet druknet i ei vasstønne i Stockholm sentrum!

Merking av spurveugle på Vardalsåsen i Gjøvik.

Den gangen ble alle ringmerkingsdataene sendt per brev til Stavanger Ringmerkingsentral. De ble ikke elektronisk registrert. Derfor inngår ikke disse dataene i de årlige ringmerkingsoversiktene som publiseres i Hujon.

Ringmerkingen gjennomgikk også en utvikling. Det kom nye håndbøker og nye «krav». Dermed ble det en ny runde med kursing og oppfrisking for alle sammen høsten 1992. Først i Lågendeltaet, og deretter på Biri. Denne gangen med Jon Opheim som kursleder. Et tredje og siste kurs ble avholdt i Sundgarden på Fåberg i mars 1994 med skriftlig eksamen! Alle (11 deltakere) besto prøven.

Eksamensgruppa i Sundgarden på Fåberg i 1994. Bakerst fra venstre Nils Rogn, Stig Lognseth, Pål Martin Grønlien, Geir Gaarder, Frank Rønning, Bjørn Frantzen, Jan Kåre Roang, Per Kristian Sivesind, Morten Annfinnsen. Foran fra venstre Helge Grønlien, Dag Leonard Fjeldstad, Svein Erik Ski.

Foto: Jon Opheim. Avfotografert fra Hujon.

«Mjøsen Ringmerkingsgruppe» eksisterte fram til 2004. Etter dette har ringmerkingen vært samlet under Oppland Ringmerkingsgruppe (tilknyttet Ringmerkingsentralen ved Museum Stavanger), med Even Dehli som leder. Denne aktiviteten har etter hvert blitt temmelig stor og velorganisert, og også prosjektorientert. Årlige rapporter kommer i vårt medlemsblad Hujon.

Even Dehli – mangeårig leder i Oppland Ringmerkingsgruppe. Her ringmerkes en blåstrupe ved Fokstua gård på Dovre i 2007, der det også var stor ringmerkings-aktivitet i noen år. Foto: Jon Opheim.

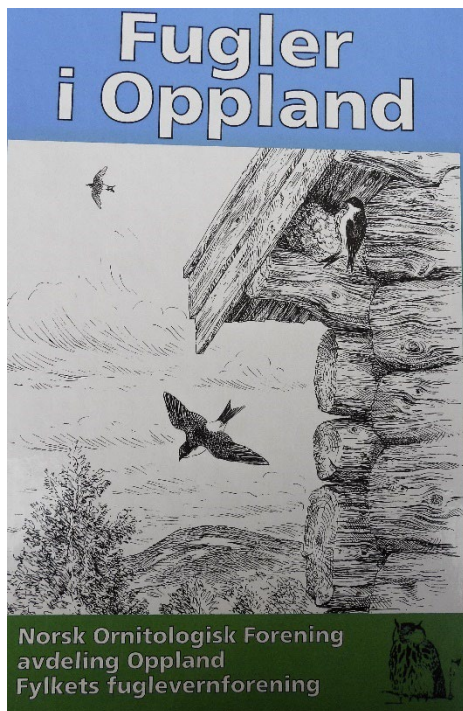
Vi gir ut bok

På årsmøtet i Norsk Ornitologisk Forening i 1977 ble det besluttet å starte et nasjonalt «Atlas-prosjekt» på linje med tilsvarende tiltak i andre europeiske land. Formålet var å kartlegge utbredelsen til alle hekkende fuglearter i Norge. Det var en enorm oppgave foreningen her tok på seg, og i sum ble nok dette det største registreringsarbeidet vår forening har stått for. Hvis vi summerer feltarbeidet til våre over 100 bidragsytere utgjør dette flere årsverk.

Registreringene baserte seg på en ruteinndeling av alt areal på 10 x 10 km, med kartserien M 711 som grunnlag. I hver av disse rutene ble det lagt vekt på å registrere høyest mulig hekkkode for hver enkelt fugleart.

I Oppland hadde vi 253 slike ruter. Etter festsesongen 1992 ble det satt en sluttstrek. Vi hadde da – etter vårt syn – rimelig god dekning på hele 247 av rutene, og de øvrige 6 rutene anså vi som middels godt dekt. Vi rakk med andre ord over alle deler av fylket. Fra starten og fram til 1984 var Tore Fonstad foreningens store pådriver og hovedkoordinator, senere tok Jon Opheim over for ei kortere periode, før Geir Gaarder overtok jobben i 1987.

I 1994 kom den nasjonale publikasjonen «Norsk Fugleatlas» på over 500 sider. Kanskje vi kunne gjøre noe lignende i Oppland? Vi satt på et stort materiale. Ideen modnet og dermed satte den trofaste «grunnstammen» i foreningen seg i sving. Vi ble heldigvis mange om dette arbeidet. Her var det behov for beskrivelse av hver enkelt hekkfugl, til sammen ca. 175, pluss innledende kapitler, tegninger, utbredelseskart og finansieringsplan. I redaksjonen satt Geir Gaarder, Geir Høitomt, Inger Grethe Kasenborg, Bjørn Harald Larsen, Jon Opheim og Jan Kåre Roang. Vi var heldige med å få fugletegninger fra Torill Slåttsveen Roen og Michal Skakuj, Einar Sigstad ga oss ei fin forside og bilder tok Thor Østbye seg av.

I 1998 kunne vi legge fram ei bok – Fugler i Oppland – på 280 sider og et opplag på 750 eks. Vi fikk god presseomtale på denne. Dagens restopplag er svært lite.

Einar Sigstad fra Biri ga oss ei fin framside på boka.
Foto: Rolf Jørn Karlsen.

Geir Gaarder gjorde en stor innsats i atlasarbeidet i Oppland. Her tar han en sjelden hvil under feltarbeidet.

Dette var et prosjekt som i svært stor grad samlet medlemmene til felles innsats. Vi arrangerte hver sommer flere foreningsturer for å drive «atlasarbeid». Flere av turene ble lagt til uveisomme fjellområder i Gudbrandsdalen og Valdres, hvor utfordringene var størst. Vi var ofte 10-15 medlemmer på disse turene. På dagen fordelte vi oss i små grupper, og ved bålet til kvelds var det utveksling av hva som hadde blitt sett, samt planlegging for neste dags tur. Det er mange av oss som har gode minner fra disse registreringene, og som ofte blir nevnt når vi treffes og tenker tilbake i tid.

Gode minner fra mange av våre turer knyttet til «atlasprosjektet». Her er det kveldssamling på campingplassen til Nils Rogn i Vang i Valdres.
Foto: Nils Rogn.

«Vinteratlas»

Vi var ikke ferdige med denne bokpresentasjonen før det dukket opp enda et «atlasprosjekt»! Nå var det vinterfugler som skulle registreres etter samme metode innenfor 10 x 10 km, men nå innenfor perioden 1. desember til 29. februar. Fra midten av 1990-årene var feltarbeidet i gang, og i Oppland var det Bjørn Harald Larsen som var koordinator for prosjektet. Han la ned et enormt arbeid i dette – helt fram til vi avsluttet registreringene vinteren 2002/2003. Da hadde vi rukket over alle «våre 253 «ruter», hvorav ca. 70 uten vinteråpne veger. Det ble mange lange skiturer ut av dette!

Nasjonalt resulterte dette i ei flott bok på nesten 500 sider, utgitt i 2006. I Oppland gikk vi denne gangen ikke i gang med noe nytt bokprosjekt, men i 1999 hadde Bjørn Harald en foreløpig presentasjon i et eget nr. av Hujon. Disse kartoversiktene ble senere jevnlig ajourholdt.

Truete fuglearter i Oppland og nasjonalt

Med utgangspunkt i nasjonale målsettinger om å sikre naturens mangfold og produktivitet, og opprettholde levedyktige bestander av alle arter, fikk foreningen i 1997 en henvendelse fra Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen, om å lage en publikasjon på truete arter i fylket. Rapporten skulle ikke bare ha form som et «oppslagsverk» for fylkesforvaltningen. Den skulle også brukes som et hjelpemiddel i kommunenes arealforvaltning og planarbeid. Dette ble en rapport på 104 s. skrevet av Jon Opheim.

På oppdrag har foreningen også laget et *Notat* til Statsforvalteren i Innlandet vedr. «hensynssoener» for sårbare fuglearter. Anbefalte minimumsavstander ved ulike tiltak nær hekkeplasser og/eller spillplasser er foreslått for et utvalg arter.

Foreningen har også – gjennom sine mange rapporter – gitt viktige bidrag til «*norsk rødliste for arter*», som sist ble revidert i 2021.

Arkiv og litteratursamling

Med all denne aktiviteten meldte det seg raskt et behov for å ha orden i papirene. Foreningen var tidlig ute med å anskaffe seg et arkivskap, og samtidig også ei kopieringsmaskin. Vi hadde også mange rapporter å holde orden på, pluss en god del annen litteratur som angikk fuglelivet i Oppland. Vi systematiserte dette og opprettet en form for «bibliotek». I løpet av det første ti-året hadde vi samlet nærmere 400 artikler og rapporter, og i 2002 var dette økt til ca. 1450. I tillegg hadde vi tidsskrifter fra alle fylkesavdelinger i landet gjennom en bytteordning. Innholdet i denne litteratursamlingen ble publisert jevnlig i Hujon, slik at medlemmer kunne låne disse etter behov.

Det var likevel først når Bjørn Harald Larsen tok fatt i dette at vi fikk et skikkelig «løft». I en database, og et ekstra nummer av Hujon (nr. 1, 2002), ligger det referanser til all kjent litteratur om fugl i Oppland i tidsrommet 1555 – 2002. Denne inneholder 3352 bøker, artikler, rapporter og notater, alt ordnet kronologisk. Og hvis noen lurer på litteratur fra 1555 – som er den første skriftlige kilden om fugler i Oppland – finnes denne i den svenske erkebiskopen Olaus Magnus Gothus sin beskrivelse av det nordiske folket!

Dette arkivet et fortsatt i behold, men noe mangelfullt ajourført i de senere årene. Et av foreningens neste prosjekter bør være å ajourføre denne enestående litteratursamlingen.

Foreningsmøter, fugleturer og dugnader

Gjennom vinterhalvåret har det vært jevnlig sammenkomster med billedkåserier/faglig program, ofte med egne bilder, men vi har også kostet på oss besøk fra andre deler av landet for å bli oppdatert på ulike temaer. I de første ti-årene var det lysbilder som gjaldt, og i 1979 satte foreningen sammen en egen lysbildeserie for bl.a. å formidle litt om oss selv og våre aktiviteter. Denne ble mye benyttet. Vi har vært på skoler, i barnehager, speidergrupper, 4H-klubber, ungdomsklubber, pensjonistforeninger, aldershjem, turistforeninger, Røde Kors, bondevinnelag, menighetshus, velforeninger, lionsklubber,

jeger- og fiskeforeninger og hagelag med denne! Den ble til og med vist i Store Maihaugsal på Lillehammer for et stort antall fram møtte. Billedserien ble til stor hjelp i verving av nye medlemmer. I 2000 fulgte vi for øvrig opp med enda en lysbildeserie til utadrettet bruk - «Fugler på foringsplassen.» Og et par år senere hjalp Thor Østbye oss med en flott utstilling om foreningen – til bruk ved ulike arrangementer.

Foreningen utnevnte tidlig en egen tur- og møtekomite, som var i funksjon til langt ut på 2000-tallet. Sommerstid har det vært turer til alle deler av fylket og mange steder ellers i landet. Fra slutten av 1970- årene og helt fram til 1998 hadde vi flere turer til Smøla i Møre og Romsdal i mars måned for å oppleve sjeldne sjøfugler. I denne perioden ble det også lagt turer til Harøya ved Molde, øykommunen Sula og fuglefjellet på Runde. Vi dro også utenlands. Med leie av minibuss hadde vi turer til både Falsterbo og Öland i Sverige og Vadehavet og Skagen i Danmark. En medlemstur ble til og med lagt til Bulgaria (2001).

Disse turene sveiset oss mye sammen. Enda mer sosialt ble det da vi i 1984 gikk til innkjøp av en lavvo for kr. 3 000,-. Denne rommet 8-10 personer og ble svært populær.

Noen turer har også hatt andre formål enn å se på fugl. Vi har drevet en god del med søppelrydding i våre verneområder, og i 1989-1991 drev vi til og med «tømmerhogst» i Svennesvollene naturreservat! Med utgangspunkt i skjøtselsplanen for verneområdet skulle det tas ut innplantet granskog (med fremmed proveniens). Vi tok på oss dette og samlet mellom 7-14 deltakere. Det ble til sammen over 300 dugnadstimer, og mye ved!

I midten av 1990-årene meldte det seg også et oppdrag med å drive rydding og gras-slått i Totenvika naturreservat, som en del av skjøtselsplanen. Også her ble det mange dugnadstimer gjennom en periode på ca. 5 år.

Sjeldenheter. Eget «rovfuglutvalg»

En innbarket ornitolog må nok – for å være ærlig mot seg selv – innrømme en viss svakhet for å oppdage sjeldenheter. Og det er alltid et behov for å få utløsning for sin glede ved å meddele dette til andre. I likhet med andre fylkesavdelinger har vi en egen Rapport- og sjeldenhetskomite (LRSK), bestående av 3 medlemmer. Denne komiteen har fulgt foreningen nesten fra oppstarten, og uten avvik har det i alle disse årene blitt publisert sjeldenhetsrapporter i Hujon. Disse rapportene (i de senere årene kalt «Siste nytt») har etter hvert blitt veldig omfangsrike. Kanskje tørt og kjedelig lesestoff for mange, mens andre følger godt med på disse.

Flere av oss har stor interesserte for rovfugler, og kartlegging av disse. Registreringer av hekkeplasser ble nøye notert og samlet i et eget «kartotek». Dette var hemmelige saker, så her ble det valgt en ansvarlig. Rolf Jørn Karlsen var den første som tok seg av dette (1979-1986), senere Jan Kåre Roang, Geir Høitomt og Thor Østbye. Det hører med til historien at vi i 1989 gikk til innkjøp av en komplett kartserie over Oppland for å ha den fulle oversikten! Rovfuglutvalget hadde god aktivitet helt fram til 2000-tallet.

I senere tid har vi hatt mye nytte av det som her ble samlet inn, spesielt for arter som hønsehauk, fiskeørn, kongeørn, jaktfalk og hubro.

Registrerings- og overvåkingsprosjekter, skjøtselstiltak og samarbeidsopplegg

Muligheten til å søke «Viltfondet» om økonomisk støtte har betydd svært mye for foreningen gjennom lang tid. På denne måten har det vært mulig å delfinansiere en rekke viktige undersøkelser av fuglelivet i fylket. Likeså har Statsforvalteren i Innlandet stått i spissen for flere undersøkelser for å framskaffe ny kunnskap om viktige naturområder og sjeldne/sårbare arter. I flere av prosjektene har vi også hatt godt samarbeid med Statens Naturoppsyn, nasjonalparkledelsen, samt fjellstyrer, grunneierorganisasjoner og skogbruksnæringen i noen sammenhenger.

Det har ikke vært lett å skaffe seg oversikt over alle foreningens prosjekter gjennom årene. Mange har dreid seg om bestandskartlegging av truede og hensynskrevende arter, med ulike former for oppfølging og overvåking av bestandsutviklingen. Her kan vi ramse opp flere arter av «fjellender», toppdykker, horndykker, trane, brushane, storspove, dobbeltbekkasin, fjellmyrløper, hettemåke, makrellterne, åkerrikse, sivhøne, sothøne, kattugle, perleugle, hvitryggspett, kornkråke, sandsvale, konglebit, hortulan, lappspurv og vierspurv. For truede og sårbare rovfugler/ugler som fiskeørn, hønschauk, jaktfalk, lerkfalk, kongeørn og hubro har vi laget store samlerapporter over deres utbredelse og forekomst. For flere av disse leverer vi også årlige rapporter til Statsforvalteren. For å kunne koordinere mange av disse prosjektene, spesielt på rovfugl og ugler, har det de siste årene vært et fast samarbeidsmøte mellom Statsforvalteren, BirdLife Oppland og BirdLife Hedmark.

Oppland har stort nasjonalt forvaltningsansvar for flere fuglearter, bl.a. den sjeldne fjellmyrløperen. Her er Julia Helgesen på en på tidligere kjent hekkeplass i Øystre Slidre i 2023.
Foto: Thor Østbye.

Med bakgrunn i hubroens sterkt utsatte bestandssituasjon ble det allerede i 1970-årene satt stort nasjonalt fokus på denne arten, med igangsetting av «Prosjekt hubro». I oppstarten var vi lite involvert i dette, men i 1994 arrangerte vi et eget «hubroseminar» på Sundgården i Fåberg med 19 deltakere.

Kraftlinjer, uisolerte master og transformatorer har vist seg å være store dødsfeller for hubro. Utenom årlige registreringer, har vi derfor engasjert oss mye i tiltak rundt dette. I 1993 fikk vi til et samarbeid med Sør-Aurdal Energiverk om isolering av kraftlinjemaster, og å få lagt uheldige linjespenn i jordkabel. I 2010 foretok AS Eidefoss lignende tiltak (isolering av 40 master og utskifting av flere transformatorer) ved en hubrolokalitet i Lom. I et område for hubro i Ringebru erstattet Eidsiva Energi i 2017-2018 et gammelt linjespenn med en jordkabel over en strekning på over 5 km. Det ble gitt statlige midler til deler av disse tiltakene, som har fått god medieomtale.

Kraftlinjer, uisolerte master og transformatorer har vist seg å være store dødsfeller for hubro. Denne hubroen (en ringmerket årsunge på lokalitet i Oppland) ble funnet død i ei strømmast på Hjerkin i Dovre før jul i 2022.
Foto: Thomas Kronberget i *Fjellnett*.

De få hubrolokalitetene som er igjen i Oppland har også hatt andre utfordringer. En stund så det veldig stygt ut for en av dens sikreste tilholdssteder på Gjøvik, grunnet planlagt steinbrudd. Etter stort engasjement og befaringer bidro vi til at planene ble avslått av Gjøvik kommune i 2020.

For arter som hønehauk og storfugl har skogbruket et spesielt stort forvaltningsansvar. Her har det derfor vært viktig å ha et bredt samarbeid med skogbruksnæringen, både i det offentlige og på grunneiarsida. Utfordringene har vært mange, og ikke bare enkle, men uten dette samarbeidet hadde nok situasjonen vært langt dårligere mange steder. Gjennom årene har skogbruket også fått flere hensyn å ivareta gjennom lovverk, retningslinjer og krav i forhold til miljøsertifisering. I 1990-årene forholdt skogbruket seg til «Levende Skog standarden» som beskrev hvordan den norske skogen skulle drives bærekraftig. Fra 2000 inngikk denne standarden i PEFC systemet (Programme for the Endorsement of Forest Certification). Denne ble sist revidert 1. mars 2023. Likevel har det vært overtredelser, og i 2023 gikk vi til anmeldelse av to klare brudd på dette angående hogst av hønehaukreir. Disse er fortsatt til behandling hos Økokrim.

Foreningen har hatt stort fokus på forvaltning av hønehawk. Her fra en lokalitet på Dovre.
Foto: Jon Opheim.

Av andre større prosjekter nevnes «Miljøovervåkingsprogrammet» i samarbeid med Fylkesmannen. Dette pågikk i perioden 1992–1997 og omfattet smånagerfangst, hekkeresultat for perleugle og overvåking av 96 utvalgte rovfuglreir.

I våre to største innsjøer, Mjøsa og Randsfjorden, har vi også hatt et stort registrerings- og overvåkingsopplegg for hekkende sjøfugl i perioden 1999–2003, med Bjørn Harald Larsen som ansvarlig.

Fokstumyra på Dovre er vår mest kjente - og vår best undersøkte - fuglelokalitet. I senere tid har Thor Østbye, på oppdrag fra Fylkesmannen, foretatt grundig kartlegging i perioden 1986–2005. I 2011 ble det satt i gang et stort overvåkingsprosjekt i regi av Statsforvalteren i Innlandet og Statens naturoppsyn (SNO), med sistnevnte som oppdragsgiver. Dessverre ble midlene til prosjektet innskrenket til bare telling annet hvert år fra 2016. For å ikke bryte denne verdifulle tidsserien har BirdLife Oppland – for egen regning – tatt på seg denne oppgaven i de mellomliggende årene.

Fokstumyra på Dovre er vår best kjente fuglelokalitet, og også den mest besøkte. Siden 2011 har Geir Høitomt, Jon Opheim, Sven Haugen, John Apeland og Ragnar Ødegård deltatt i et fast opplagt overvåkningprosjekt i reservatet. Her har Sven Haugen og Ragnar Ødegård tatt en stopp ved fugle-tårnet, som ble oppført i 1993.

Foto: Jon Opheim.

Fokstumyra feiret for øvrig sitt 100 års jubileum i 2023, der BirdLife var en sentral aktør, både med innslag på selve festarrangementet og på utemarkeringen dagen etter. Her sto vi for guiding på stien ut mot tårnet, og ikke minst en rundtur med Hans Kongelige Høyhet Kronprinsen med følge. Geir Høitomt tok seg av sistnevnte fra vår side.

I etterkant av jubileet har foreningen satt søkelys på den store ferdselen i reservatet, særlig ut mot fugletårnet. Ferdselsmålerne til SNO har vist en årlig trafikk på over 16 000 personer de siste par årene. Vi vet ikke godt nok hvordan dette virker inn på fuglelivet i området.

Foreningen kan også se tilbake på forskjellige skjøtselstiltak for truede/sjeldne arter, eksempelvis for sandsvale og hvittryggspett. For sistnevnte art fikk vi i 1996 prosjektmidler fra skogetaten hos Fylkesmannen for å utarbeide en skjøtelsesplan for å ivareta en biotop i Sør-Fron. Dette arbeidet ble i 1998 utvidet til nabo-området i nord, Stordalsberget i Nord-Fron, dvs. det området hvor hvittryggspetten sist ble funnet hekkende i Oppland (1994). Planen, som ble utarbeidet av Jon Opheim, Jan Kåre Roang og Geir Høitomt, omfattet et skogområde på ca. 1100 dekar. Hele dette området ble vernet som naturreservat i 2018. Det hører med til historien at hvittryggspetten – etter mange års fravær – på nytt ble sett i området i 2024.

Geir Høitomt har vært en av foreningens mest aktive personer med en lang rekke fagrappporter – ikke bare på fugl, men på hele spekteret av biologisk mangfold. Han har bl.a. brukt mye av sin tid på skogvern.

I 1990-årene var vi også involvert i en skjøtselsplan for en gråhegrekoloni i Ringebru kommune, og i 1996 ga vi økonomisk støtte til et grunneierlag for istandsetting av en gammel fløtedam i Vingrom (Lillehammer). Sistnevnte har blitt en veldig bra biotop for våtmarksfugl.

Etter at en bonde på Østre Toten søkte om å få skyte 40 traner i åkeren sin (!), ble vi i 1996 «koblet» på et prosjekt på Østre Toten om skadeforbyggende tiltak på innmark, i samarbeid med kommunen og grunneiere. Fylkesmannen stilte 30 000,- til disposisjon. Mye av bakgrunnen for denne søknaden var nok en merkbar øking i tranebestanden i løpet av de seneste ti-årene. Ellers har vi utført et overvåkingsprogram på trane i 1985 og 2001 med utvalgte referanseområder i Øyer, Gjøvik, Nord-Aurdal og Vestre Slidre. Disse registreringene viste en tydelig vekst i hekkebestanden. Videre har vi siden 2000 gjennomført systematiske høst-tellinger av trane på faste rasteplasser. Disse registreringene viser en solid vekst, faktisk en firedobling; fra 418 ind. i 2000 til 1676 i 2023. I de senere årene har det også vært en god del fokus på avlingsskader andre steder i Oppland, bl.a. Ringebru-/Fryavollene med 600–700 rastende traner i store deler av september måned. I denne forbindelse har vi hatt kontakt og møter både med grunneiere og offentlige etater.

Når det gjelder skader og forebyggende tiltak er for øvrig hakkespettskader en gjenganger. Vi får årlig mange henvendelser omkring dette, uten at vi har hatt de helt gode løsningene. Der skadene har vært store har det som regel endt i en kommunal fellingstillatelse.

I sum kan vi se tilbake på en «produksjon» på minst 500 rapporter og artikler som omhandler mye av de forannevnte temaene.

Mediedekning

Som en ivrig naturvernorganisasjon har vi vært jevnlig ute i aviser med debattinnlegg og annet nyhetsstoff. Vi har også hatt god kontakt med NRK. I samarbeid med Opplandsradioen tok vi våren 1992 på oss å presentere i alt 27 trekkfugler på en tidlig morgensending (3 pr. uke). Vi fordelte oppgaven på 6 medlemmer, og fikk mange gode tilbakemeldinger. Programserien ble avsluttet med kåring av fylkesfugl for Oppland. Her fikk dompap flest stemmer.

I Opplandsradioen hadde vi også en «ugleserie» på våren i 1995. Videre har vi hatt innslag om fugleføring og om truede fuglearter i fylket. Den sterke bestandsnedgangen hos mange av våre fuglearter ble for øvrig et stort tema på en direktesending fra et fjellområde i Gausdal i 2014. Dette innslaget kom også på riksdekkende kanaler. I de senere årene kan vi vise til flere intervjuer angående vår tradisjonelle «hagefugltelling» i slutten av januar måned.

Etablering av lokallag

Med økende medlemstall ble det etter hvert fokus på å opprette lokallag. Første steg i denne retningen ble tatt så tidlig som i 1981 ved opprettelsen av Nord-Gudbrandsdal lokallag (20.11.). Per Bådshaug fra Lom ble den første lederen, og i 1992 fikk han Lom kommune sin «Miljøpris» for bl.a. aktivt fuglevernarbeid. I mangel på folk som ville sitte i styret ble foreningen dessverre liggende nede i flere år – før det ble en «restart» i 2018. Den 25.04. dette året ble det ni giv i lokallaget med 31 medlemmer. De var ikke snauere enn at de gikk i gang med bygging av to fugletårn; ett ved Randsverk i Vågå og ett ved Tessosen i Lom. Disse sto ferdige i 2020–2022. I dag har lokallaget til og med planer om et tredje bygg. Elles merker vi oss at et par av medlemmene har bygget en kunstig hekkeplass for sandsvale, men foreløpig uten tilslag.

Per Bådshaug i Lom har lang fartstid i foreningen. Det er få som kjenner fuglelivet i Ottadalen og Gudbrandsdalen bedre enn han. Her fra en fisketur på Finnmarksvidda i 1976.

Det gikk ca. 8 år til neste lokallag ble opprettet. «Ørrin» lokallag i Valdres ble grunnlagt 24.10.1989 med Bjørn Frantzen som leder. De hadde god og allsidig aktivitet i de første årene, og hadde i 1992 bl.a. en artikkelserie («Fugler i Valdres») i avisa «Valdres» med til sammen 137 artikler. Aktiviteten dabbet av mot midten av 1990-årene og lå helt nede i mange år. Derfor ble det også her en «restart». 1. mai 2011 ble det tatt initiativ til et oppstartsmøte kombinert med en vårtur. 9 stk. møtte og Trond Øigarden ble valgt til leder i Valdres lokallag, samtidig som de beholdt navnet «Ørrin». Lokallaget har hele tiden hatt stor aktivitet, både med å avgi uttalelser i forskjellige saker og ikke minst ved å arrangere en rekke turer både i nærdistriktet og til andre spennende steder. De har også vært dyktige i å finne gode og aktuelle temaer på sine mange medlemsmøter. I 2018 og 2019 gjennomførte de et stort prosjekt på sandsvale med fyldig rapport i Hujon. Rune Rødningen er i dag leder av lokallaget.

På Hadeland vokste det fram et svært aktivt fuglemiljø allerede i 1980-årene, bl.a. hadde fylkesforeningen et medlemsmøte i Brandbu i mars 1982, som samlet hele 23 deltakere. Senere ble det lagt flere foreningsturer til området, bl.a. i 1987 med Olav Dehli i spissen, og til Røykenvika i 2002 med hele 35 deltakere – nå med sønnen Even Dehli i front. Når det først kom på plass et lokallag i dette området – 13.11.2013 – ble det raskt stor aktivitet. Even Dehli ble den første lederen.

Gjennom sin ca. 10 år lange historie har de fått utrettet svært mye. En av deres første merkesaker var planlegging og senere bygging av et flott fugletårn i Røykenvika, som ble offisielt åpnet med stort frammøte høsten 2018. Videre nevnes utarbeidelse av en fin plakat om fuglelivet ved Vassjøtjern, ringmerking, kurs i fuglesang og deltagelse i prosjektet «natur- og kultursti langs Vigga» mellom Jarenvannet og Røykenvika. Langs Vigga har de også hatt en fast midtvinterstur for å telle fossekall. Lokallaget har ellers gjort en imponerende innsats i flere prosjekter, og i særdeleshet når det gjelder bakkehekkende fugler i kulturlandskapet. Prosjektet, som startet i 2020, har vært ledet av Anne Gri Stenbråten og Ole Bosse, med mange ivrige medhjelpere. Sanglerke og vipe har hatt størst fokus, og for sistnevnte art er det bl.a. utført en god del fargemerking. Vi har allerede fått presentert interessante resultater fra prosjektet, bl.a. på BirdLife Norge sitt årsmøte på Hadeland i 2023, der vi var vertskap. Likeså framheves Even Dehli sitt store prosjekt på låvesvale i Gran kommune i perioden 2004–2014, som i 2023 ble presentert i rapportserien til BirdLife Norge.

Prosjektet «bakkehekkende fuglearter i kulturlandskapet» på Hadeland startet opp i 2020. Kartlegging av hekkeplasser for vipe, med ringmerking og studier av dens hekkebiologi, er en viktig del av dette. Foto: Anne Gri Stenbråten.

Det gikk ikke lenge før Gjøvik og Toten også fikk sitt lokallag, her med Per Åge Skålerud som pådriver og den første lederen. Laget ble stiftet 25.03.2014, og ca. 4 år senere utvidet de «territoriet» til også å omfatte Søndre og Nordre Land kommuner. I likhet med de andre lokallagene har de hatt stor og variert aktivitet, bl.a. med årlig deltagelse på familiedager (Stenberg), nattsangerturer, fuglekassesnekring og ringmerking, samt god kontakt mot både ungdoms- og flerkulturelle miljøer. Dette har gitt stor medlemsøkning. Rolf Jørn Karlsen er i dag leder av lokallaget.

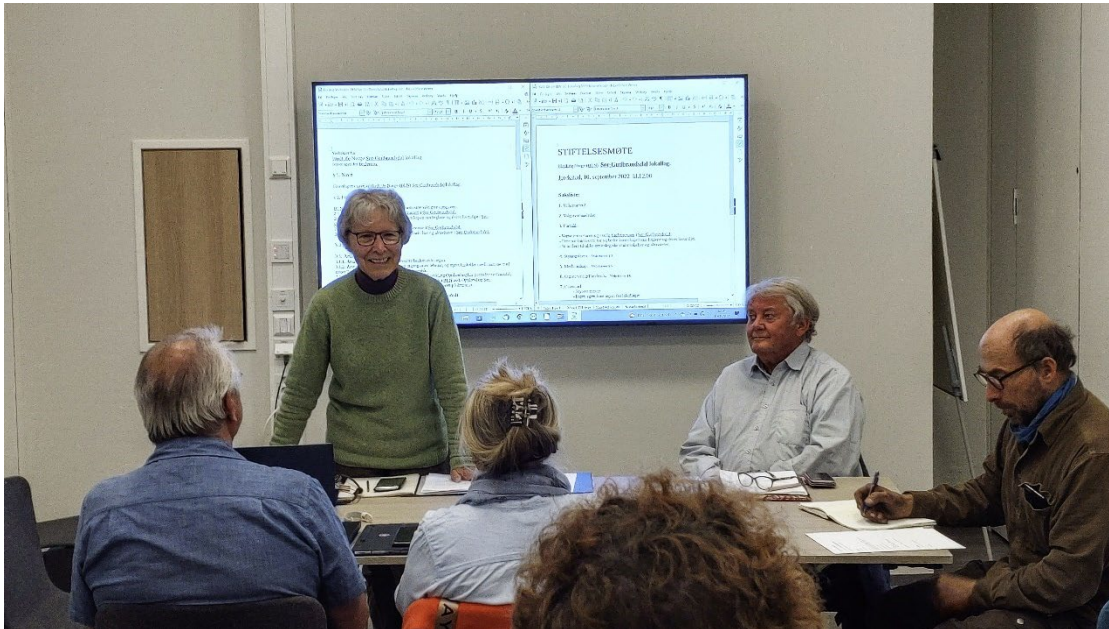
Gjøvik Toten og Land lokallag har på en fin måte laget aktiviteter for flerkulturelle landsmenn.
Foto: Rolf Jørn Karlsen.

Lokallaget har hatt et godt samarbeid med Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter, og fortjener ros for sin innsats med å få finansiert og installert et faststående teleskop (til kr. 130 000,-) ved fugletårnet i deltaet. Dette kom på plass i 2023.

Teleskopet kom på plass i Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter i 2023.
Foto: Rolf Jørn Karlsen.

Den siste tilveksten fikk vi i 2022 med Sør-Gudbrandsdal lokallag (Lillehammer, Øyer og Gausdal kommuner), mye takket være stort engasjementet fra Margaret M. Eggen, som også ble valgt til leder på stiftelsesmøtet 10.09. På kort tid kan også dette lokallaget vise til stor aktivitet. De har vært svært dyktige til å arrangere både møter og turer, ofte med Lågendeltaet som det store samlingspunktet. Foreningen er også godt i gang med egne prosjekter, spesielt rettet mot hekkelokaliteter for vipe og sandsvale. Kurt Pedersen er nyvalgt leder i lokallaget.

Sør-Gudbrandsdal lokallag ble stiftet 10. september 2022 med Margaret M. Eggen som leder (stående til venstre). John Apeland og Finn Audun Grøndahl (sittende til høyre) ble også valgt inn i styret.

Alle våre 5 lokallag har hatt en rivende utvikling, og er i dag den store «motoren» i medlemspleien og foreningsdriften. Fylkeslaget har i større grad blitt en «overbygning» for disse, som tar seg av de store og mer tunge regionale sakene. Turer, medlemsverving og lokale naturvernsaker blir i større og større grad håndtert av de lokale lagene – på en utmerket måte.

Et årlig fellesmøte mellom fylkesavdelingen og lokallagene har vært fast praksis siden 2019.

Aktiviteter for barn og ungdom – familiedager og undervisningsopplegg

Dette har vært en viktig del av vår utadrettede virksomhet. Vi har hatt en rekke årlige tur- og undervisningsopplegg med skoleklasser i alle trinn, både innendørs og i det fri. I dette har vi også inkludert flere grupper med lærere. Her er det grunn til å spesielt framheve innsatsen i Landkommunene (spesielt rundt Dokkadeltaet), Hadeland, Gjøvik, Lillehammer (sentrert rundt Lågendeltaet), Øyer og i Fåvang/Ringebu. For mer detaljer vises til egen artikkel i bladet.

Opp gjennom årene har vi også hatt mange opplegg med barnehager, speidergrupper, 4 H-klubber, hagelag og ungdomsklubber, ofte med fuglekasser og fuglekikking som tema.

Vi har også hatt gleden av å kunne stimulere til økt fugleinteresse ved økonomisk støtte. I 2001 bevilget vi kr. 3000,- til innkjøp av kikkerter, fugleteller og solsikke til Grande skole i Gjøvik, og under åpningen av et nytt «fugleobservatorium» fikk de et nytt teleskop fra oss. I 2003 ble denne skolen utpekt som «bonuskskole» på grunn av sine uteaktiviteter. Her kan også nevnes en bevilgning på kr. 2000,- til Furulund barnehage på Dokka i 2002, for innkjøp av fuglemat og ei fuglebok. Sør-Etnedal barnehage fikk støtte til et fugleforingsprosjekt, det samme gjaldt også Begnadalen barnehage i Sør-Aurdal, men de fikk også midler til en «fuglekarnapp» ved uteplassen.

Senere kom også flere lignende henvendelser, bl.a. ville Øygardsjordet barnehage på Dokka markere 2012 som et «fugleår» med mange ulike aktiviteter. Vi «falt» for dette og bevilget kr. 3 500,-. Ellers har vi deltatt og ledet en rekke turer og utedager med orientering om fugl og natur. Noen av turene har lange tradisjoner, bl.a. en familietur i Rosetgrenda på Raufoss som Bjørn Harald Larsen har ledet. På Maihaugen har Jon Opheim i over 20 år hatt en «vandretur» inne på museumsområdet for å se og høre på fugl en tidlig søndags morgen i mai måned. Begge disse turoppleggene har hatt god oppslutning, ofte med 20–30 deltakere. Likeså har vi i mange år markert oss med egen «stand» på store arrangementer, bl.a. «Naturens Dag» på Toten og Gjøvik og på en fast «familiedag» i Dokkadeltaet. I slutten av mai har foreningen sin egen faste markeringsdag – «Fuglenes Dag». I denne forbindelse har vi ofte arrangert familiedager med fuglekikking. Verdt å nevne er også flere fuglesangturer sammen med lokallaget til Norges Blindeforbund på Lillehammer.

Fuglekassesnekring på «Naturens Dag» på Eiktunet i Gjøvik. Rolf Jørn Karlsen og Tina Maria Brenden er i sving.

Foreningen har også noen steder deltatt i tilrettelegging av naturstier, der vi spesielt vil nevne en invitasjon fra Sorperoa Friluftsguppe på Vinstra i Nord-Fron. Her var det ønske om etablering av en natursti fokusert på fugl. Vi bidro med økonomisk støtte til opplegget og deltok på åpningen 22. mai 2019. Stien, med et stort antall fuglekasser og 15-20 fugleplakater med foreningens logo, er fortsatt i god hevd og brukes mye.

Fra åpningen av kulturstien i Sorperoa 22.05.2019 med initiativtaker Olaf Giverhaug sentralt i bildet.
Foto: Jon Opheim.

I Gjøvik har lokallaget, i samarbeid med DNT lokalt, lagt til rette for stolpejakt inne på Vardalsåsen. Hver stolpe har sin QR-kode hvor en får fram bilde av en fugleart som er registrert i området, og her er fuglesang lagt inn sammen med informasjon om arten.

Av det mer spektakulære slaget nevnes vår deltakelse i «VM for motorsag» på Brøttum i 1987! Her stilte vi med egen stand, bestående av trestammer med hakkemerker etter tretåspett og svartspett, pluss en granstamme som viste ei såkalt «spettesmie» for flaggspett. I tillegg mange fuglekasser og annet materiell. Vi vervet medlemmer også her, og i etterkant av mesterskapet fikk vi diplom for vår deltagelse!

Fuglevakta – faunakriminalitet – skadet fugl – fugleinfluensa

«Fuglevakta» har eksistert som en del av BirdLife siden 1989. Hit kan folk ringe om nær sagt alt om fugl, men som oftest angående et eller annet problem. De fleste henvendelsene har dreid seg om ulovlig virksomhet, eller fugler som har skadet seg eller funnet døde.

I starten oppnevnte vi kontaktpersoner for ulike deler («regioner») av fylket, og for å oppdatere oss på noen av oppgavene inviterte vi i 1991 Terje Axelsen fra Vestfold til en temakveld om «Faunakriminalitet». Denne ble arrangert i Valdres med stort frammøte. I 1995 deltok vi også på et kurs i Faunakriminalitet i regi av politietaten i Vågå. Samme år ble det fra Politietaten og Fylkesmannen satt fram ønske om to kontaktpersoner for faunakriminalitet i Oppland. Dette ble Geir Høitomt og Jon Opheim.

Med årene dabbet det litt av med henvendelser, og ordningen med «Fuglevakta» lå litt nede - inntil styret i 2017 valgte Stein Roger Nybakke som foreningens ansvarlige.

Ordningen er basert på stor grad av frivillighet, og har til tider vært svært krevende med henvendelser til omtrent alle tider av døgnet. Når det dreier seg om skadde fugler må det reageres raskt, samtidig som kjørelengden kan vær lang. Denne innsatsen er av uvurderlig betydning (jf. årlige rapporter i Hujon), samtidig som Stein Roger har et nært samarbeid med Helge Grønlien på Fåberg angående

skadete fugler. Grønlien, som startet sitt «mottak» av skadde fugler (rovfugler og ugler hovedsakelig) i midten av 1980-årene, er en av landets dyktigste på dette feltet, og har bl.a. fått BirdLife Norge sin naturvernpris (2020) for dette verdifulle arbeidet. Han har en fast, årlig presentasjon av sitt arbeid i medlemsbladet Hujon.

I 2003 fikk vi en bølge med «fugleinfluensa» og etter et fellesmøte med Fylkesmannen og Mattilsynet inngikk vi i «beredskapsplanen» for dette, med egen rapporteringsprosedyre til Mattilsynet, bl.a. ved funn av døde fugler. Det ble gjort en del funn, men omfanget ble heldigvis ikke så stort som mange fryktet.

Stein Roger Nybakke i «Fuglevakta» har gjort en stor og verdifull jobb over mange år, samtidig som han har hatt et nært samarbeid med Helge Grønlien på Fåberg. Det gikk bra med denne kongeørna som er klar for utslipp. Foto. Tina Maria Brenden.

Hagefugltelling – «verdens fugledag» og norsk hekkefuglovervåking.

Den nasjonale hagefugltellingen i slutten av januar måned kom i gang i 2008. Den fikk ganske raskt en stor oppslutning og i flere år var Oppland blant de ledene fylkene i antall rapporteringer. I noen år har vi fått inn rapporter fra 800–900 hager, med mange interessante observasjoner.

«Verdens fugledag» i begynnelsen av oktober (også kjent som Bird Watch) er en viktig markeringsdag, der våre arrangementer som oftest har vært fellesturer til ulike lokaliteter for å se på fugl.

Norsk hekkefuglovervåking (som tidligere het TOV-E) er et samarbeid mellom BirdLife og Norsk Institutt for naturforskning. Det er et landsdekkende prosjekt. Registreringene utføres etter bestemte instruksjoner innenfor et tilfeldig utplassert rutenett. Fugler er gode indikatorer på vår miljøstatus, og mange av våre medlemmer er faste deltakere i dette viktige arbeidet.

Fugletårn

Etter at det første fugletårnet kom på plass i Dokkadeltaet i 1993, ble det satt i gang planlegging av flere. Et tårn var allerede samme år under bygging på Fokstumyra, og Dokkadeltaet fikk sitt tårn nr. 2 (området Våten) i 2010. Lågendeltaet fulgte deretter med fugletårn i 2017. På initiativ fra det nystartete lokallaget på Hadeland ble det et satt opp et tårn i Røykenvika naturreservat i 2018. Sel og Ottadalen lokallag var ikke snauere enn at de på eget initiativ - og med egne krefter - fikk bygd et tårn ved Randsverk i Vågå og ett ved Tesse. Det samme gjorde Bjørn Roar Løkken som gikk i gang med et kjempeflott tårn i Hundorp naturreservat i Sør-Fron, sammen med tre lokale 4H-klubber. Han ordnet det aller meste med både tillatelser og bygging. Det ble en stor feiring med mange frammøte da dette sto ferdig i 2020. Det aller siste i rekka er et observasjonstårn på Vegvesenet sin rasteplass ved E6 på Dovrefjell i 2023, med god utsikt mot Fokstumyra. Med unntak av de offentlig oppførte tårnene (Dokkadeltaet, Lågendeltaet og Dovre) har foreningen bidratt med en god del økonomisk støtte.

Fugletårnet i Hundorp naturreservat, Sør-Fron. Oppsatt av Bjørn Roar Løkken, og åpnet i 2020.
Foto: Jon Opheim.

Samarbeid med andre organisasjoner og offentlige etater

Vi vil spesielt framheve et mangeårig og godt samarbeid med Naturvernforbundet, både sentralt i fylket og i de lokale naturvernlagen. På samme måte har vårt samarbeid med offentlige etater fungert svært godt, og her vil vi spesielt trekke fram avdelingen for miljøraker hos Statsforvalteren. En sentral person i denne sammenheng er Kolbjørn Hoff, som med sin lange erfaring og gode innsikt, har vært god å kunne kontakte når vi har blandet oss opp i ulike miljøraker.

Befaring på Fokstumyra med Kolbjørn Hoff som nr. 2 fra høyre.
Foto: Thor Østbye.

Videre nevnes et mangeårig og godt samarbeid med Nasjonalparkforvaltningen, og sist, men ikke minst, har foreningen hatt god nytte av å være under «paraplyen» til Forum for natur og friluftsliv (FNF). Sammen med flere andre natur- og frilufsorganisasjoner er vi tilsluttet dette samarbeidsorganet, og får bl.a. god hjelp i å utarbeide både egne og felles uttalelser i viktige miljøsaker. Vi har i mange år også hatt styreverv i dette forumet.

Foreningen har ellers vært delaktig i en del andre fora som går på naturvern og forvaltning, bl.a. i arbeidsgrupper for å få på plass «fjellgrenser» i områder med sterk hytteutbygging (Valdres og Lillehammer/Øyer regionen).

Av det mer spesielle slaget nevnes «Nordisk Kongeørnsymposium», som arrangeres årlig på rundgang mellom de nordiske landene. Foreningsmedlemmer har flere ganger deltatt på disse samlingene med stort faglig utbytte. Da dette sist ble lagt til Norge – Rendalen i 2022 – bidro vi med kr. 20 000,-. Vi bidrar for øvrig hvert år med stoff om kongeørn i Oppland til bladet *Kungsørnen*.

Hekkeplass for kongeørn. Foreningen har drevet med kartlegging av denne arten gjennom mange ti-år. Basert på disse registreringene er dagens hekkebestand i Oppland estimert til 55–65 par. Foto: Gunvald Killi.

Medlemsbladet Hujon – hjemmeside og facebook

Medlemsbladet Hujon har kommet regelmessig med 3–5 nr. i hele foreningens periode. Til sammen er det utgitt 193 nr. med til sammen 14 046 sider! Her er det variert stoff for alle fugle- og naturinteresserte. Gjennom 17 år (1989-2006) hadde vi en fast «barneside», som vi fikk mye ros for. Cathrine Toft-Eriksen skal ha mye av æren for at vi fikk til denne. Hun satt også som redaktør av bladet i hele 16 år (1986-2002).

En stor takk til Cathrine Toft-Eriksen for sin store innsats med «Hujon». Bladet fikk et stort «løft» gjennom hennes 16-år lange redaktørperiode.

Vi har hatt 6 redaktører opp gjennom tida, med til sammen 17 andre «redaksjonsmedarbeidere». Lengst fartstid som redaktør har Per Åge Skålerud, som er godt inne i sitt 18. år og som fortsatt har denne jobben. Ellers nevnes Tore Fonstad og Lasse Stang, med 6 år hver. I 2007 – da Per Åge Skålerud tok over redaktørjobben – gikk vi samtidig over fra å trykke bladet i svart/hvitt til fargeutgaver, og i 2019 gjorde vi enda en endring ved å gå over fra A5 format til A4. I løpet av siste året har vi styrket arbeidet med Hujon ved å opprette en liten komite som skal bistå Skålerud med stofftilgang og annet arbeid med bladet.

Med en rivende utvikling innen dataverdenen fikk vi også etter hvert etablert en egen hjemmeside, men i nokså enkle former i de første årene, og med en del «trøbbel». Dette har ordnet seg gradvis og foreningen, inkl. lokallagene, har nå både gode hjemmesider og Facebook-sider.

Selv om mye etter hvert ligger digitalt lagret, har foreningen en stor beholdning av rapporter, tidsskrifter og materiell. Mye av dette er verdifull dokumentasjon som ikke må gå tapt. I 2013 tegnet vi derfor en leiekontrakt om arkivplass på Lillehammer.

Lasse Stang var redaktør av Hujon i perioden 1980–1985. Her på foreningstur til Bøsetra i Øyerfjellet. Før alle hadde våknet denne morgenen var teltplassen full av biler og folk. Det skulle foregå sauesanking denne dagen, og da gjaldt det å holde huskyen i teltet!
Foto: Jon Opheim.

Per Åge Skålerud har vært redaktør helt siden 2007. Han har gjort en kjempejobb med foreningsbladet, både når det gjelder innhold og fornyelse.
Foto: Gundega Skålerud.

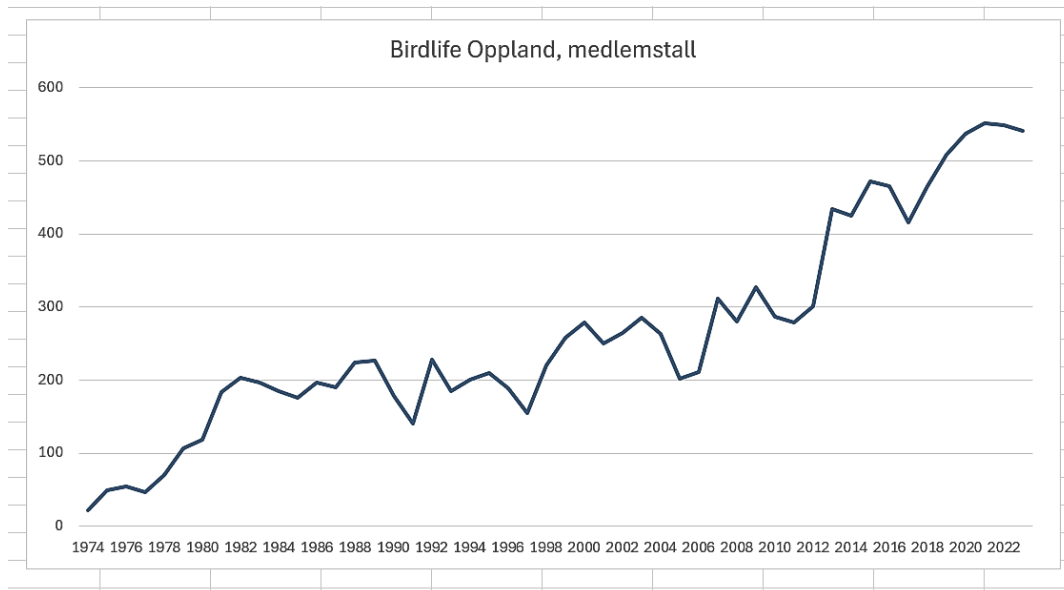
Navneskifte

Etter en lengre prosess, og en god del debatt, ble det med stort flertall på årsmøtet i oktober 2021 vedtatt et navneskifte fra Norsk Ornitologisk Forening til BirdLife Norge. Dermed ble det også navneskifte for fylkesavdelinger og lokallag. Vi er nå BirdLife Norge avdeling Oppland.

Styreverv

Hele 57 medlemmer har hatt styreverv i foreningen siden oppstarten. Vi har hatt 11 ledere med lengst «fartstid» på Jon Opheim (11 år), Even Dehli, Tom Dalhøy og Dag Leonard Fjeldstad (alle 6 år).

Medlemsutvikling

Æresmedlemskap

Foreningen har utnevnt 4 æresmedlemmer: Geir Høitomt og Jon Opheim (1999), Jan Kåre Roang [29.09.1956-16.10.2010] og Bjørn Harald Larsen (2010).

Fra BirdLife sitt årsmøte på Hadeland, der Jon Opheim fikk overrakt «Fossekalprisen» for 2023.
Foto: Geir Høitomt.

Synkende fuglebestander

Vi kan se tilbake på 50 begivenhetsrike år, men det er likevel noe som bekymrer oss. Fuglebestandene går sterkt tilbake. Det finnes mange rapporter og overvåkingsprosjekter som viser dette. Årsakene til denne utviklingen er nok dessverre mange, og svært sammensatte.

I Oppland har vi gjennom tidene registrert 300 fuglearter. 187 av disse er påvist hekkende, og av disse står 57 (30 %) på lista over truede arter. Gjennom de siste 50 årene har vi god dokumentasjon på at minst 4 arter har forsvunnet som hekkefugler i vår del av Innlandet: Hvitryggspett, lappmeis, vierspurv og hortulan.

Dette er den bedrøvelige delen av historien, men forteller samtidig at det er god bruk for oss i framtiden.

Werner Sundfør, som gikk bort så altfor tidlig for oss.
Foto: Thor Østbye.

Foreningens første leder, Olav Gunner Haverstad, ivrig opptatt med redigering av filmopptak i stua hjemme. Avfotografering fra avisa «Gudbrandsdølen» februar 1987.

Birdlife Norge avdeling Oppland

Verv gjennom 50 år

Ledere:

Olav Gunnar Haverstad (Sør-Fron)	1974 (22.4.) – 1975 (29.08.)
Jon Opheim (Øyer)	1975 (29.08.) – 1979
Hans Petter Kristoffersen (Gjøvik)	1979 – 1981
Rolf Jørn Karlsen (Gjøvik)	1981 – 1986
Jon Opheim (Øyer)	1986 – 1989
Jan Erik Nordrum (Østre Toten)	1989 – 1992
Geir Høitomt (Nordre Land)	1992 – 1994
Per Kristian Sivesind (Vestre Toten)	1994 – 1996
Dag Leonard Fjeldstad (Ringebu)	1996 – 2002
Per Åge Skålerud (Vestre Toten)	2002 – 2007
Even Dehli (Gran)	2007 – 2013
Tom Dalhøy (Østre Toten)	2013 – 2019
Jon Opheim (Øyer)	2019 – 2024
Rolf Jørn Karlsen (Gjøvik)	2024 –

Nestledere:

Tor-Ole Bjerke (Lillehammer)	1974 – 1976
Knut Holmen (Sør-Fron)	1976 – 1977
Tor-Ole Bjerke (Lillehammer)	1977 – 1978
Hans Petter Kristoffersen (Gjøvik)	1978 – 1979
Jon Opheim (Øyer)	1979 – 1980
Jan Erik Nordrum (Østre Toten)	1980 – 1981
Jon Opheim (Øyer)	1981 – 1986
Knut Gundersen (Ringebu)	1986 – 1987
Geir Høitomt (Nordre Land)	1987 – 1988
Jan Erik Nordrum (Østre Toten)	1988 – 1989
Jon Opheim (Øyer)	1989 – 1991
Henrik Jensen (Vestre Toten)	1991 – 1993
Jon Opheim (Øyer)	1993 – 2007
Geir Høitomt (Nordre Land)	2007 – 2024
Anne Gri Stenbråten (Gran)	2024 –

Sekretærer:

Tore Fonstad (Øyer)	1974 – 1975
Dag Olav Hessen (Lillehammer)	1975 – 1975 (29.08.)
Knut Gundersen (Ringebu)	1975 (29.08.) – 1980
Rolf Jørn Karlsen (Gjøvik)	1980 – 1981
Jan Kåre Roang (Gjøvik)	1981 – 1984
Kolbjørn Hoff (Gran)	1984 – 1985
Reidun Antonsen (Gjøvik)	1985 – 1987
Hans Jørgen Wallin-Weihe (Lillehammer)	1987 – 1988
Geir Høitomt (Nordre Land)	1988 – 1992
Inger Grethe Kasenborg (Nord-Aurdal)	1992 – 1994

Geir Høitomt (Nordre Land)	1994 – 2006
Even Dehli (Gran)	2006 – 2007
Jon Opheim (Øyer)	2007 – 2019
Annbjørg Backer (Ringebu)	2019 – 2023
Rolf Jørn Karlsen (Gjøvik)	2023 – 2024
Bjørn Harald Larsen (Vestre Toten)	2024 –

Kasserere:

Erik Sorgendal (Lillehammer)	1974 – 1977
Håvard Nustad (Lillehammer)	1977 – 1980
Berit Edsberg (Lillehammer)	1980 – 1982
Inger Grethe Kasenborg (Nord-Aurdal)	1982 – 1986
Cathrine Toft-Eriksen (Øyer)	1986 – 1990
Jan Kåre Roang (Gjøvik)	1990 – 2011
Rune Gustav Nilsson (Øyer)	2011 – 2019
Anne Gri Stenbråten (Gran)	2019 – 2023
Julia Helgesen (Øystre Slidre)	2023 –

Styremedlemmer:

Dag Olav Hessen (Lillehammer)	1974 – 1975
Jan Tormod Ansethmoen (Lillehammer)	1975 – 1975 (29.08.)
Lars Petter Haug (Øyer)	1975 (29.08.) – 1976
Olav Myrholt (Lillehammer)	1976 – 1978
Tor-Ole Bjerke (Lillehammer)	1978 – 1980
Geir Høitomt (Nordre Land)	1979 – 1987
Knut Gundersen (Ringebu)	1980 – 1981
Jan Erik Nordrum (Østre Toten)	1981 – 1982
Hans Bjaanes (Østre Toten)	1982 – 1984
Jan Kåre Roang (Gjøvik)	1984 – 1985
Lasse Stang (Gjøvik)	1985 – 1986
Tore Røbergshagen (Nordre Land)	1986 – 1987
Jan Erik Nordrum (Østre Toten)	1987 – 1988
Kjetil Bjørklund (Nordre Land)	1987 – 1990
Hans Olav Bråtå (Sel)	1988 – 1990
Cathrine Toft-Eriksen (Øyer)	1990 – 2002
Henrik Jensen, Vestre Toten	1990 – 1991
Hans Sagstuen (Lillehammer)	1991 – 1992
Elisabeth Ek (Lillehammer)	1992 – 1993
Per Kristian Sivesind (Vestre Toten)	1993 – 1994
Inger Grethe Kasenborg (Nord-Aurdal)	1994 – 1996
Dag Rusten (Gausdal)	1996 – 1998
Per Åge Skålerud (Vestre Toten)	1998 – 2002
Dag Leonard Fjeldstad (Ringebu)	2002 – 2003
Svein Bekkum (Nord-Fron)	2003 – 2006
Bjørn Harald Larsen (Vestre Toten)	2004 – 2022
Olav Werner Grimsby (Dovre)	2007 – 2012
Per Lavrans Bådshaug (Lom)	2012 – 2022
Rolf Jørn Karlsen (Gjøvik)	2022 – 2023
Anne Gri Stenbråten (Gran)	2023 – 2024
Tina Marie Brenden (Gjøvik)	2023 –

Varamedlemmer:

Jan Tormod Ansethmoen (Lillehammer)	1974 (22.04.) – 1975
Hans Olav Bråttå (Sel)	1974 – 1975 (29.08.)
Jan Ansethmoen (Lillehammer)	1975 (29.08.) – 1978
Arne Barkald (Lillehammer)	1975 (29.08.) – 1981
Rolf Jørn Karlsen (Gjøvik)	1978 – 1980
Jon Opheim (Øyer)	1980 – 1981
Hans Petter Kristoffersen (Gjøvik)	1981 – 1982
Finn Bratteng (Gjøvik)	1981 – 1984
Knut Gundersen (Ringebru)	1982 – 1985
Hans Bjaanes (Østre Toten)	1984 – 1985
Cathrine Toft-Eriksen (Øyer)	1985 – 1986
Tore Røbergshagen (Nordre Land)	1985 – 1986
Jan Erik Nordrum (Østre Toten)	1986 – 1987
Inger Grethe Kasenborg (Nord-Aurdal)	1986 – 1989
Harald Bolstad (Øyer)	1987 – 1988
Hans Sagstuen (Lillehammer)	1988 – 1991
Trude Nereng (Vestre Toten)	1989 – 1991
Inger Grethe Kasenborg (Nord-Aurdal)	1991 – 1992
Jon Opheim (Øyer)	1991 – 1993
Jan Erik Nordrum (Østre Toten)	1992 – 1993
Geir Gaarder (Østre Toten)	1993 – 1994
Dag Leonard Fjeldstad (Ringebru)	1993 – 1996
Dag Rusten (Gausdal)	1995 – 1996
Per Kristian Sivesind (Vestre Toten)	1996 – 1997
Frank Rønning (Lillehammer)	1996 – 1997
Per Åge Skålerud (Vestre Toten)	1997 – 1998
Tore Semb (Lillehammer)	1997 – 2006
Bjørn Harald Larsen (Vestre Toten)	1998 – 2004
Even Dehli (Gran)	2004 – 2006
Geir Høitomt (Nordre Land)	2006 – 2007
Ragnar Ødegård (Lillehammer)	2007 – 2024
Christin Valsjø (Lillehammer)	2007 – 2016
Trond Øigarden (Nord-Aurdal)	2016 – 2020
Margaret Mingay Eggen (Lillehammer)	2020 – 2024
Bjørn Harald Larsen (Vestre Toten)	2023 – 2024
Jon Opheim	2024 –

Redaktør for Hujon:

Tore Fonstad (Øyer)	1975 (2 nr.)
Olav G. Haverstad	1975 (2 nr.)
Tore Fonstad	1976 – 1980 (2 nr.)
Lasse Stang (Gjøvik)	1980 (2 nr.) – 1985 (2 nr.)
Geir Høitomt (Søndre Land)	1985 (2 nr.)
Cathrine Toft-Eriksen (Øyer)	1986 – 2002
Geir Høitomt (Søndre Land)	2003 – 2006
Per Åge Skålerud (Vestre Toten/Søndre Land)	2007 –

Bilde over: Leder i BirdLife Oppland, Rolf Jørn Karlsen

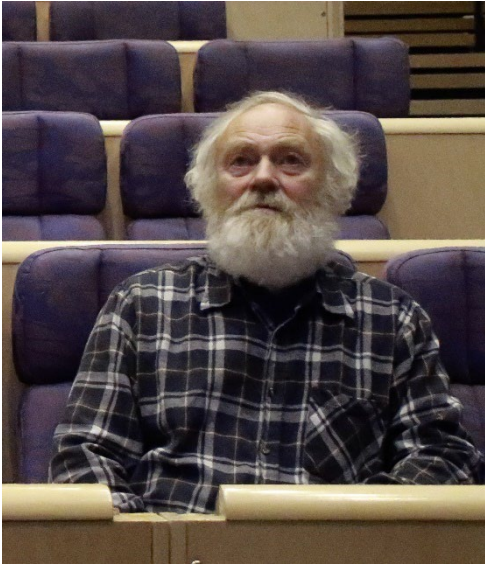
BirdLife Oppland 50 år

Fra jubileumsmarkeringen på Honne på Biri
12. oktober 2024

(Foto: Per Åge Skålerud om ikke annet er angitt)

Anne Sørensen, styreleder i BirdLife Norge, holder hilsningstale.

Knut Erik Gundersen

Bildet til venstre: Hilsningstale fra Forum for natur og friluftsliv Innlandet, t.v. Morten Aas og t.h. Ole Morten Fossli. Bildet til høyre: Hilsningstale fra Statsforvalteren i Innlandet v/ Victoria M. Kristiansen. Begge foto: Tina M. Brenden

Jon Opheim

Heder til det første styret i foreningen. Fra venstre: Olav Gunnar Haverstad (foreningens første leder), Tor-Ole Bjerke, Erik Sorgendal, Tore Fonstad og Dag Hessen. Rolf Jørn Karlsen, som leder i BirdLife Norge avdeling Oppland, deler ut tresnitt med hubromotiv laget av Einar Sigstad.

Foredraget «Tap av natur i et fugleperspektiv» v/biolog Dag Olav Hessen. Dag var med å stifte foreningen i 1974.

Her får dagens kåsør Dag Hessen overrakt boka: «Langsua Nasjonalpark – fra Valdres og Land til Gausdal og Fron».
Foto: Tina Maria Brenden.

De fleste av lederne i BirdLife Norge avdeling Oppland gjennom 50 år. Fra venstre Dag Fjeldstad, Tom Dalhøy, Geir Høitomt, Jon Opheim, Hans Peter Kristoffersen, Even Dehli, Per Åge Skålerud, Olav Gunnar Haverstad og Rolf Jørn Karlsen. Jan Erik Nordrum var ikke til stede, Per Kristian Sivesind gikk bort i 2022.
Foto: Tina Maria Brenden.

FORENINGEN OG SKOLEVERKET

Knut Erik Gundersen

Med tanke på framtidig forvaltning av vår mer og mer sårbare natur har kontakten med skoleverket vært en viktig påvirkningskanal. Og heldigvis har foreningen hatt en rekke henvendelser fra skolene i Oppland opp gjennom årene. Mye har dreid seg om snekring av fuglekasser, men også ringmerking og ekskursionsjoner med foreningsmedlemmer som veiledere. I 1987 sendte vi ut ett nummer av "Hujon" til alle barne- og ungdomsskoler i Oppland med en del praktiske tips.

SKOLEOVERSIKT

Gran:	Fredheim skole, Moen skole, Bjørklund skole, Brandbu videregående, Solheim barnehage.
Søndre Land:	Odnes skole, Landåsen skole.
Nordre Land:	Barne- og ungdomsskole, Dokka videregående, Dokka barnehage.
Etnedal:	Etnedal ungdomsskole.
Østre Toten:	Totenvika barneskole, Valle videregående.
Gjøvik:	Grande skole, div. skoler ellers.
Lillehammer:	Smestad ungdomsskole, Hammartun ungdomsskole, Åretta ungdomsskole, div. barneskoler, Nansenskolen.
Øyer:	Solvang skole, Aurvoll skole, Øyer ungdomsskole.
Ringebu:	Sør-Fåvang skule, Nord-Fåvang skole, Strand skole, Brekkom skule, Sør-Vekkom skole, Nord-Vekkom skole, Kjønnås skole, Venabygd skule, Ringebu ungdomsskole.
Nord Fron:	Barhaug skole.
Dovre:	Dovre skule, Dombås skule.

ANDRE I OPPLAND

Risby behandlingshjem, Den Norske Turistforening,
Naturvernforbundet i Oppland.

NOEN BENYTTETE OMRÅDER

Jarenvannet, Gran:

Ringmerking, Even Dehli.

Totenvika, Østre Toten:

Ringmerking, Bjørn Harald Larsen.

Lågendeltaet, Lillehammer:

Kikkertbruk med noen klasser og bistand til et SNO-opplegg for valgfagselever i ungdomsskolen, Jon Opheim.
Fuglekasser og andeholker, Helge Grønlien.

Dokkadeltaet, S. og N. Land:

Siden midten av -90 tallet har klasser både fra grunnskolen og videregående hatt faste opplegg med temaene fugl, insekter, gjedde og kultur, Geir Høitomt. De siste årene har Våtmarkssenteret overtatt.

Fåvang naturreservat:

Den mest omfattende tilknytning til skoleverket har vært i Ringeby. I 1987 ble prøveprosjektet «Miljøvern i kommunene» (MIK) igangsatt med 5 deltakende kommuner i Norge. Ringeby var en av disse og miljøvernkonsulent (Morten Liebe) ble ansatt. Undertegnede jobbet ved Ringeby ungdomsskole og hadde sett seg lei av naturopplevelser mellom 4 murvegger. I samarbeid med konsulenten la vi planer for utendørs miljøundervisning. Kommunen utarbeidet et "Miljø- og ressursprogram" som kommunestyret vedtok i 1989. I den forbindelse ble det opprettet et politisk valgt «Hovedutvalg for miljø og utmark» med intensjoner om sektorovergripende myndighet.

5 satsingsområder:

- Friluftsliv/reiseliv Lågen.
- Villrein i Rondane.
- Ressursgjenvinning/forurensningskontroll.
- Tilrettelegging av kulturminner.
- Lokal miljøundervisning.

LOKAL MILJØUNDERVISNING

Prosjektleder i 1/2 stilling ble opprettet, i første omgang med eksterne midler. Seinere tok kommunen over, også med et lite driftsbudsjett.

Storøya i Fåvang naturreservat ble hovedbase for prosjektet med etablering av "klasserom" og midlertidig lån av foreningens lavvo. Samtlige barneskoler (8 stk. dengang) og ungdomsskolen var innom flere ganger, og stort sett hele dager. 15 kikkerter, teleskop og ringmerkingsutstyr ble innkjøpt. Jon Opheim hjalp til i starten med å finne gode nettgater og med litt ringmerking. Prosjektleder tok "pedagogisk" merkekurs og dermed var vi i gang.

Klipp fra "Hujon" i 1989:
"Ringmerking i skoletiden"

Det var en meget spent lærer som mottok de første elevene fra Ringebu u-skole på Storøya ved Fåvang i august i fjor. Noen dager i forveien hadde Jon (Opheim) vært på besøk; vi etablerte hovedleir, satte opp 4 nett og prøvemerka. Leiren ble for øvrig seinere forbedra med NOF's lavvo. Etter avtale med forskjellige lærere fikk undertegnede "låne" 1/2 klasse en hel skoledag utendørs. I alt 124 elever fikk oppleve en slik utvida naturfagtime. Sjøl om læreren var spent tror jeg nok at barna ikke var mindre spente.

Fra bussen til leiren er det knappe 5 min. å gå, så sant ikke Lågen er for stor. Vel framme orienterte læreren litt om Storøya og det øvrige, framtidige naturreservatet/landskapsvernområdet. I samla flokk gikk vi runden og satte opp de 4 netta, og fangstinnretningens bygning og prinsipp ble forklart. Dette var nye ting og ivrige hender hjalp snart til. Tilbake i leiren fikk elevene en kort innføring i ringmerking og hvorfor. Deretter inndeling i 4 grupper som hver fikk ansvaret for hvert sitt nett. Hver halvtime måtte netta inspiseres og klokka måtte de passe sjøl. Rastløse "ornitologer" tjuvstarta gang på gang! Poenget var at de skulle tilbake å avlegge rapport til leirsjefen, som eventuelt måtte rykke ut på frigjøringsferd. Det viste seg at muntlig rapportering var unødvendig: Beinflyging gjennom underskogen betydde fugl i nettet; rolig gange - null fangst.

Til sammen ble det ringmerka ca. 60 fugler i løpet av 12 dager, noe som forteller om en moderat fangst. Men det var i grunnen passe m.h.t. ro og opplevelser omkring ringmerkinga. Vi kunne ta oss god tid med hvert individ. "Jungeltelegrafene" fungerte bra når det var fugl i nettet, og etter befrielsen marsjerte ivrige elever med byttet i tøyposer til hovedbasen. Der kom det forslag på art etter litt blading i fugleboka. Alder og kjønn kom fram etter studier i NOF's ringmerkingsstencil. De av elevene som ville/turde fikk slippe fuglen etter at ringen var på plass.

Prosjektet satte forøvrig søkelyset på hele næringskjeden. Enkle plantepresser ble produsert, insekter i vann og til lands ble studert bl.a. med stereoluper og vannkikkert. - En ringmerka løvsanger i handa snappet en mygg som kom forbi. Vandrefalken hadde reetablert seg i en bergvegg i nærheten etter å ha vært borte noen titalls år p.g.a. miljøgifter. Vår tidligere leder, Dag Fjellstad, drev med brevduer og ville ofre ei for å synliggjøre naturens spill. Det ble en perfekt oppvisning av hvordan toppen av næringskjeden forsyner seg. Vandrefalken tok høyde og slo en av duene for åpen scene!

Dette er i hovedtrekk det vi har bidratt med av våre kunnskaper. I tillegg har mange medlemmer hatt, og har, sporadiske opplegg med skolene i fylket. For tiden går det eksempelvis i fuglekassesnekring med oppfølging i Gjøvik-skolene.

Retur til BirdLife Norge avd. Oppland, Postboks 87, 2601 Lillehammer

